

בתחלה משתמש בהם "טרם" הוצאתו "לידי שלמות" בכח (כ"ל לינו) והיה מטיב פעם וחוטא פעמים וזה מטיב תמיד. והמדרגה הזאת היא תכלית ההנעה המקווה לאדם השלם אחרי אשר תשוב נפשו מטהרה מן הספיקות מכינה החכמות על אמתתם ותשוב כאילו הוא מלאך ותשוב גם במדה המלאכותית הנפרדת מן הנפוח. והיא מדרגת השכל הפועל, והוא מלאך מדרגתו למטה מן המלאך הממונה בגלגל הירח. והם שכלים מופשטים מחומרים (כ"ל מחומר) קדומים עם הסבה ראשונה. ואינם יראים הכליון לעולם. ותשוב נפש האדם השלם והשכל ההוא הפועל דבר אחר, ולא יחוש לכליון גופו ואיבריו. מפני ששב הוא ואותו דבר אחד. ונחה נפשו בחיים. מפני ששב בכח הרמ"ם ואסקלבו"ם וסקרא"ט ואפלטון ואריסטו"ו.

כי

אוצר נחמד

לאדם השלם כמו שאשכח לראות במשג שוא המוילא פראות אל הפועל. וגדולה מזה אמרו שכל מטיב השכל הפועל או הוא ופכל הפועל הכל אחד שכלו נדבק בשכל הפועל וכרי הוא מטיב אח עמו בכחית מלאך ה'. ואך רק כהמון האדם הכלתי שלמים שער יס לתומר הלך ויחלס במחשבותו לנו, ואם יסכל פעם אחת דבר מה אחר' חוזר אחר האותות תומר פעמים רבות ואלה בוים דין והנס עמים אורו הכל יסכיז בוט לזין השכל הפועל. וכל זה שואו קצור כחומר נקרא שכל ופעל ההיולאי. בבח. לומר נשד שלא כל לשלימות הוא עדיין נכח: והוא פעמים. הסטכס הוא מוטשט מן הפרעס כדרך האדם: המקווה. לזון נפעל, ר"ל היות אדם בעולמו: מפוררה. ון ויקן מלאכן כעלס הכמוס לעוסר: מן הספיקות. וידע כל דבר על נוריו וזוס ספק לא יזון לנגד עיניו: וגם במדה המלאכותית. לא זו בלבד אלא אף שיזכר במדה המלאך לגמרי נסדר מן האותות בגוטינות וזואס בעצק' שטולס, ומחשבותו לנו רק להדבק בעולמו ומכיר אה עולס כלנו כמו שהמלאך מכיר עמו ועליו, ר"ל נוראו: ואינם שכלים. עלס ויהיו: מופשטים מחומרים. ואינם מהלבבים כחומר, כי ההומי כולו ענין אחר יז בו הכנס וכמ בלבד ומקבל טוים ותנועות ואינו עומד על עיני אחד אשילו רגע זלכן יא אשכר שיכיר כל עמו. וכל זה לא תהיה ולא קווס במלאכה עליון: קדומים. שז על קיפוז כדרך אשר נח כפתלס. ואמנוט בעלי דוד למזין שמהלכים נגורו. ואמנו חו"ל ששאריו כמי: ואינם יראים הכליון. שפסד ויתכשל מליפוטס ווס חיים וקיימים לעולם. והסס לזון יראים כדי לעשות הסיקס על האדם השכלס מדרק שכלו בשלם וספף הוא אינו יר א מיוס המיהה והססד גופו וכמו שמכרס וסולך: והשכל ההוא הפועל. דהיטו שכל הפועל זוכר שוא המלאך העיון הנפספס לדעת ול' אלוסוף: ואותו דבר אחר. לומרז זה הדבר שסוס פועל אלל שכלו הנפעל נדבק בשכלו כמי שער ההשכלס אשר הוא כוס המכיל לפי ערך מדרגתו. זאח דעשו כנגש אשר הדעת הוחל לא מנח כקבל' ע' עולס. ועוד חזון לדבר כוס ארי' כדברי המכר כפ'ס' כ' י"ב: ונחה נפשו בחיים. לומר זאח מנוחה עדי עד: בבח הרמ"ם. כח

כיו

קול יחודה

ההיולי אל הצדוה הוא יום השכל ההיולאי אל המושכלות ע"כ. משתמש בהם טרם הוצאתו לידי שלמות בבח, אז יתחמש האדם כחזרי גופו ככה עם היוםם בלתי מורגלים ומוכינס אל קבלה רגויו של שכל כי לא קבלו עדין מדורו וממשלתו עליהם להיותו שורר בניהם להעולם אל כל אשר יהפזן ועדיין צרכים הם להוילחח כהיוחס אל שלמות הפועל. אמנם כהנשא היות השכל מעל הארץ ישאלו האנשים לנמחו בלכתו ילכו ובעמדתו יעמודו כי רוח הדיה בלופני טעוטיהים, ובהגיע הארץ השלימות הזה כר לל הכה מעליהם ו' אחסו ובשכלס אל ימרודו. ואלה הדברים מלד מה יתכנס וזאקני השפענה כי המליץ בינוס. כזאמרו כשס הנפש המשכלת. ואף כי שמו אוחי כבור שפכת אוי רואה שפע שבע רזון ממלח כל גדוה יספיק כרונכ שיעורו לעבור ממנו לזולתי מהכמות הכפויס אלו עד הרגילי ויחיו גם הוא הקרוב אל ביחיי כמכסה נפשוה בלתי השתהש כמוטיהים או לעשות כל מלאכה כי אס הפזן כה השכל להעזר בהלמה. לכלס הלתיי מכבודי חוש לפי חללו וכנרדי הודו התבזוס וגם שמו ככליהם וכו' ע"כ. והמורה גם הוא סוף פרק ע"ב מההלך הראשון נרדו הן ריחו לאמר כי כמו שהמלך העליון כמסיבו הוא נסדר מכל הלקי העולם. ואף גם זאח ההכרות י' והשגחתו מחוברותו לעולם ככללו חנור נעלס וכו'. מן השכל הנקרה כנאלל לאדם הוא נכדל מן הגוף הכדל אחתי והוא שופע עליו ע"כ. ועל שפע הדיה המהפסע על הלקי הגוף כוון הראש"כ כזאמרו פרשה משפטים על פסוק ועבדתה אח' אל אליהם וכרך וגו'. ובההלמך השמה יהלמך כה השומר הגוף שיקבל האדם מן השמים והוא הנקרה הולדת ע"כ. וכל'א נשמוט חמשה המלוח הלל, ערס הולחמו לידי שלמות ככה, ומתיה הכונה לפי זה יוסר פטויה ומנוסרת: אחרי אשר

השוב נפשו מפוררה מן הספיקות מכינה ההכמות על אמתתם אז השוב נפשו מטהרת מן הספיקות: ותשוב גם במדה המלאכותית וכו'. לא זו בלבד שחפז נפשו ליהנות כמלאך על זל הדמיון כדרך רחוקה. אלא המזב ג"כ במדה המלאכותית המלכיות עממה מלד בדקויה עם השכל הפועל כזאמרו למעלה ידבק מן שכלו הנפעל בדקות החלחלות עד שיראה וכו'. וכיוצא בו כרביעי סימן י"ג: ונהה נפשו בחיים וכו'. ביאר כי עוד כחיים חייהו הוזה נפשו כהשבו שפכר עכ ככה הרמ"ם וכו': הרמ"ם. ככפר השכ האפוד פרק כ"ז ערות נאמנה מחמרת ועולה על המלח כחוב כספר הולדות החכמים, כי לפי דעה הרמ"ם הוא המך הקדמון אשר הניה הורדה מהלח"ט

כיו

כי הוא והם וכל מי שיעלה אל מדרגתם והשכל הפועל, דבר אחד עומד לעד. זהו אשר יכונה **בציון אלהים על דרך העברה או על דרך הקירוב**. דרפחו ובקש ידיעת אמת הדברים עד שישבו שכלך פועל לא נפעל. והדבק בדרכי הצידיקים במדות ובמעשים, כי הם עזר בציוור האמת ודבקות הלימוד וההרמות לשכל ההוא הפועל. ותבך לזות תעלה

אוצר נחמד

קול יהודה

לשון חכור אישים, (ועי' קול יהודה): זהו אשר יכונה **בציון אלהים**. חזר לראש דעת הנשק לנבוי אשר קצתה אלהים יהוש וסך דרך לבקש לטון ה' והוא הסך לבו האמריים והקציה דעתו מיאלחו כלומר לו כי אך רק כלמוד הסטוטוביא ומדות ישרות יתלה המחללו והוא תכלית האלון אלהי ולא נכונה מיוחדת ח"ו מן השמים ח"ו: על דרך העברה. השוכר על הלשון כדרך קירוב: אמתת הדברים. כלומר הטקן בשלוטוביא הכונה הלימוד והגשמות אשר נבנרלו ומתלללי משלחו וכו' חזקת מהספקות, וכמה שאלו חכמי כרביעי ס' י"ט, אבל מה שאמרתו לך הוא שורש אמונתם כי תכלית השלטה לחדש חיינם כי אם המדע העיוני וכו' וזה לא יתכן עם עסקי העולם ע"כ הם רואים שיארו מן המתנון והגדולה ע"כ: פועל. הוא קיים ונודע בשלימותו: נפעל. כשעודו ככה ולא נכלם מקרא נפעל שריון עוד פעולות עד שיאל אל הבעשים: במדות. כמו הרהיף הטעם והטעום והמתלם והיושר: ובמעשים. סוף תמים ופועל נדק, אשאל על נדיבות יקום, גומל הדינים עונים לכל חלי עונם, מלחמו יתן ל' והדומה לפי מן המלות שנין אדם לחכמו: כי הם עזר בציוור האמת. ממתת שהמדות והמעשים הטובים פעולתם חסד ואמת, הנה סגונה כהיכנס פניד לא יתען אלא יתקף על לבו לזר האמת מצות נכסו לנחם: אמר כהובב על זאת ידוע כל הדווים. אסם בני נכר אשר לא הוטע עליהם אור הדת מעולם חייבה לפי התכונה ליבא לנכס אל כל אס אל כשמים, ואמרו כי פועל חסד ואמת הוא חיי נפש ורוח אס. אלו נעלי דת אמת כי נעשוב תליט מקור מים חיים ואורחות היושר מה אה על: ודבקות הלימוד. שידבק נשוא להכניס את פלמוד בתקנים: וההרמות לשכל ההוא הפועל. שיהיה לכהון בין עיניו עיני המלך הם השעה וחיותו: מדת

כפי משפטם אלהי האלוהות, וקבע מה כראשי חדשים על פי ראיית הצגה, והיה מפורסם שלמותו בימים ההם וביחוד בתקנתם האלוהות, כי על כן נאמר עליו ויהלך תוך אה האלהים וגו': כי הוא והם. עיין בתמישי ס' י"ד: על דרך הקירוב. כי להיות השלמת עולמו של אדם מושגת עליו מוכנה היא תקרא לטוט של מקום כי קרוב הוא ליתם אלו ית' כל דבר ראוי והיון מלד עולמו. ויהר נכון לפרשו על דרך מאמר הישמעלי ס' ה', ואם יראה ממנו (ר"ל מן הגשמות) שום דבר כדבריו ונפרשו ולאמר כי הוא דרך העברה וקירוב לשכלו. ע"כ. ועינו כי כבארנו עיין ס' יד ה' ודומיהם המורים שגמות נאמר שדברה מורה כלשון בני אדם לשבר את האון. אף כלאן יאמר כראון אלהים שהוא לקרב אל שכלנו דבר ההשתלשלות מאחו ית' על דרך המשך המעשים מראונו של אדם לשבר את האון: ודרפחו ובקש ידיעת אמתת הדברים וכו'. כי זה הוא עיקר ההללחה אלא כפיטופין ואין כשרון המעשה נדרש משלח עולמו רק מלד היונו שור לשלמות המדע וכאמרו כרביעי ס' י"ט, אבל מה שאמרתו לך הוא שורש אמונתם כי תכלית השלטה לחדש חיינם כי אם המדע העיוני וכו' וזה לא יתכן עם עסקי העולם על כן הם רואים שיארו מן המתנון והגדולה ע"כ: פועל. הוא קיים ונודע בשלימותו: נפעל. כשעודו ככה ולא נכלם מקרא נפעל שריון עוד פעולות עד שיאל אל הבעשים: במדות. כמו הרהיף הטעם והטעום והמתלם והיושר: ובמעשים. סוף תמים ופועל נדק, אשאל על נדיבות יקום, גומל הדינים עונים לכל חלי עונם, מלחמו יתן ל' והדומה לפי מן המלות שנין אדם לחכמו: כי הם עזר בציוור האמת. ממתת שהמדות והמעשים הטובים פעולתם חסד ואמת, הנה סגונה כהיכנס פניד לא יתען אלא יתקף על לבו לזר האמת מצות נכסו לנחם: אמר כהובב על זאת ידוע כל הדווים. אסם בני נכר אשר לא הוטע עליהם אור הדת מעולם חייבה לפי התכונה ליבא לנכס אל כל אס אל כשמים, ואמרו כי פועל חסד ואמת הוא חיי נפש ורוח אס. אלו נעלי דת אמת כי נעשוב תליט מקור מים חיים ואורחות היושר מה אה על: ודבקות הלימוד. שידבק נשוא להכניס את פלמוד בתקנים: וההרמות לשכל ההוא הפועל. שיהיה לכהון בין עיניו עיני המלך הם השעה וחיותו: מדת

דק, יקראחו לרגלו מעלת המעלות כהר עולה על גביהן באמרו שהאדק מעלה התימה טולח כל המעלות, וכהו שזכר גם נעל העקרדה שעי י"ט. על כן בואו שלמי תהדות כלל קריאלחו של דק וקורא להם שם צדיקים. ויש כלל דבריו להתחבר אל המעולים למען ילמד לשמור ולעשות פעולות האדק והיושר בדמותם כללמו. וכבר ממתת מזהו זו אללנו ככלל העשין להתחבר עם החכמים ולהיחיד עמהם ולהחידר צדיכנתן, מאמרים ז"ל כספרי ולדבקה זו הדבק בחכמים ומלומדיהם: במדות ובמעשים. המדה הוא הקיין המתחזק בנפשו של אדם לאהות נחלה מרוב הרגל הפעולה. והמעשה הוא הפועל היואל ומשך חימת: כי הם עזר וכו'. על כן יאמרו המושלים כי הכונה ותטקן נפשו של אדם להייתה מעון ומתן לשכח המתכלתו. כשהשכח כשלהות המדות המעולות הממרוקין ומזכות אותה מכל טיפוק ולכללן לדמיון המראה שריון להעזר חלודה מכל פטל לוהסיר חכמיה לשירמחו זה הרווח המושמור לנגדה. וכן היה אמר אפוקרט"י שהטפות הכלהי נקיים וממרוקין כל מה שחוסין לזוגש חוסין כרעסם. וכן אמרו חז"ל כל שיראל חסלו קודמה להמתו הכמתו מתקיימת. ואמרת החכם שלמה לרפחבו באמרו (משל ח') שמש טוחר וחכמו ואל חפרש כפי הפירות אשר הסיכמו עליו בעל העיקר והמעטאלו. שאמר מוסר על חסן המדות. וחכמו על שלמות המושלות. ואל חפרש שזרה לכלהי שעה שדרס למפרש. והכונה למען אשר לא יקרב איש רז לטלטל מן הקדשים בעיניו כלמי אם הרגל כבכילת חולין כמרה עם נעילה ידים בתקן המעשים: ודבקות הלימוד וכו'. מלבד העזר בציוור האמת אשר יעלה לו מתקון מדותיו יתכן לו גם כן להחמיד העיון כי תאחוויו לא יידוהו ולא יפסיקו עימו כגמולו אלה ואלה כפי מה שזכרנו למעלה מטעם המורה, ובכן יכנס שיפור כל הפחחים כבינה וידבק בשכל הפועל כלומר: ותבך לזות וכו'. ר"ל סוף לבקשתך כדרכי הצדיקים החכמים כהשדלך ככל עז להמתל אותם לנשך יעלה בידך היוז לא

תעלה בדרך מדת ההסתפקות והשפלות והכניעה וכל מדה מעולה, עם "ההגדרה ש"מרומוסם" לסבה (כ"ל רוממות הסבה) הראשונה, לא כדי שיחנך רצונו ולא לחסיר מעליך

אוצר נחמד

קול יהודה

מדת ההסתפקות. איחסק ככל עניינו ככל מה שיומן לו כפי הסכנה לגזוף ככל ילא יבנק מוחות, ומד זה מקר לכל המדות טובות: והשפלות. של רוח נפני כל אדם. כן דרך ההכמים, להיות כי הם מעירים הכבוד והכנה הוא עניינים עני שחשבים על כל אחד מני אדם אולי הוא יאמר טוב לפני אלוים ממני: והכניעה. נכנע לכל איש ואיש ורשק לעבוד אחר כל כמו ולגמול חסד להם מרוב רדית זה: וכל מדה מעולה. נכונה: עם ההגדרה וכו'. גזירוף נמו לגדל וממוסם ומשכח לכבוד רכאוה ה' אלוים. ולגלף עם רוממות הסבה הראשונה, והכל אחד: שיהנך רצונו. שיון לך שער עוב: ולא לחסיר רצונו. יאלח השונם: ההרמות

מדה מעולה (*). לא חניע להטעור בשלמות המדות הכנה כאשר מנייך לא תחלל לשום דעהך עליהן בכל לבנך וכל נפשך: כורת ההסתפקות וכו'. טעם בחינה בזכרון אלו השמים מנין כל סדר המעלות התמותיות. כי משאר היו נפשות ביה של אדם, כעשיה, היוויה, ומשכלת, הנקראות בשם נפש, רוח, נשמה. והשמים הראשונות הן הכנה היו אשר המעלות התמותיות הצגיה אל קרבנה. זכר מדת ההסתפקות המהקנה נפשו של אדם בעיני המהלך והמשהה והמשגל לכל חוץ לתמותה. ומדת השפלות והכניעה להסיר אדם מאלו גאוון, והיא כפולה בשמות, ע"ד מחד מחד הם שפל רוח. וכמו שהיא כפולה אלא בשמות חובה ומוסר הנפש בעניניה ובשלמות חובה, ע"כ. והיא היחה אם כל יאר המעלות המתקנות הכוח החיוני המורה מטבו להשהר על האלה גם השהר, וכמאמר הכוזר, אל תבהל בריוךך לנעום (קבלה ז') כפי מה שכתב עם הראש"ט. גם בפרשת משפטים אלא ועבדתם את ה' אלהיכם וברך וגו'. ויהיון הכוזר מדה זו היא הכניעה והתבונה והכניעה אל ה' ובעת שמה (מגלי ז') שש הכנה שמה ומה שמה נפשו עינים רמות וכו' כי היא היחה לראש פנה המדות המהלכות והמחושבות אלא יח'. ומידועת ההפכים נשכילה בדרך תמים כי השפלות מעלה רמה והשגבה. וכבר אמרו ז"ל על המהלך בקומה זקופה שהוא חלוו דוחק רגלי שכינה. והמורה ל"ה מאלה בשבחי משה רבינו ע"ה מעלה יפה היונה, בלמרה והלשם משה עמו מאל. ודברי פי חכם חן (משלי ט"ו) ירחא ה' מוסר הכמה ולפני כבוד עמו. יראה כי מוסר המדות המעלות אשר לכן דין קדימה ל"ה עינין תבונה ראו שיעלה היקונו ביראה שמים על משפטי התורה לל על פי הגבלות אלא הפילוסופים. ומדה העונה היא האבן הראשית שראוי לשומה לראש פנה כל יאר המדות המשוחחות, כי זו היא המכוננת המבנית את הבריות וההריו רעוויה מובנות בשמחות וגו'. וזה הכוזר הוא ע"ה אולי מה שפשהה היחה עטרה לראשה ששהה עזה עקב לפוליה. מיוסדים בדריהם על דמי פז הכוונים ראשית חכמה רחמה ה'. עקב עטרה ירחא ה'. כמו שהוא מודע וגלוי לכל. מלא חסן דופי בציורו על אמה שמתפלל כחוב לאריסונו טוף מאמר ראשון המדות כי אין להיותיה מולת אומייה נכפף הכניעה האמתה להיותה בלתי נשמתה אל השכלית, כי גם אהמו לא עלהה כזאה על דעתו רק שכהה המחשורר יתוקן גם בדברים המניעים להשקונו בעיני האוממה, כשליה, שחיה, ומשגל. ואין הדברים הללו נכמיים בחסום דברי הפילוסוף הנזכר ליקח מכל אשר להם מחוס ועד שרורך המעשורר האומיירים להאריכוו בשלישי מכתב הפפ, כי הם והכניעה כנגד הרגויו, והם שני הלקים המעשורר המאחרים להאריכוו בשלישי מכתב הפפ, שני הם שס לו חק התאווי לומר ארדוף לשיג מבוקשי. ומשפט הרגויו להרומם ולהתנבר כנגד המטיק ולהחזק עליו להנשק ממנו האומר בלבבו אריק הרגיו תוריהו ידי. והוא כה תבורה שזר המורה שיהי ראש פרק ל"ה בלמרו שזה הכה בכתוח הנפשיות הוא אלוו כדמות הכה דורש בכתוח השכעיות. והנבר כחמישי שיון ז"כ קרה לתאווי כוסף לתרגויו כוסם. וכן יתבאר דברו בלמרו שיון ז' וימו וקוין לכה העטם רצונו ולא לכה התאווי רצונו. על שני הלקי המחשורר הללו. והטוון העולה על גביהן אלא דעתי שאמר שפלות עם אשמים, וכניעה עם אלוים. ע"ד הראיה כי נכנע אחאב מפני (מ"ב כ"ב). ועוד מוכיח על דף אמרו אשר לך לעיני הכניעה לרומם ולשכח וכו' כמו שיבא. או השפלות והכניעה שיהם לאלוים, על זכר אמרו בענין מ"ה' ההשגוה כי הקרבה הוא השפלות והכניעה. וכמוהו עם לאלוים כמו שיתבאר. ובכן כבר שטנו נפשו לראשית דברו בכלל על הלגנת השפלות. אלא שנתקוה לנגדו מלמות שמים: עם ההגדרה שמרומוסם לסבה הראשונה. ראה לומר שאף גם זאת תעלה בדרך מזד דקווקן בדריי הליקוס שתגדלו ומרומם הכנה הראשונה כמו שהם מגדילים ומרוממים. ויש זה מוסחא אחרת שכתוב בה עם רוממות הכנה וכו', והכוונה מובארת: לא כדי שיחנך רצונו ולא לחסיר רצונו. אב"ל

מדת ההסתפקות. איחסק ככל עניינו ככל מה שיומן לו כפי הסכנה לגזוף ככל ילא יבנק מוחות, ומד זה מקר לכל המדות טובות: והשפלות. של רוח נפני כל אדם. כן דרך ההכמים, להיות כי הם מעירים הכבוד והכנה הוא עניינים עני שחשבים על כל אחד מני אדם אולי הוא יאמר טוב לפני אלוים ממני: והכניעה. נכנע לכל איש ואיש ורשק לעבוד אחר כל כמו ולגמול חסד להם מרוב רדית זה: וכל מדה מעולה. נכונה: עם ההגדרה וכו'. גזירוף נמו לגדל וממוסם ומשכח לכבוד רכאוה ה' אלוים. ולגלף עם רוממות הסבה הראשונה, והכל אחד: שיהנך רצונו. שיון לך שער עוב: ולא לחסיר רצונו. יאלח השונם: ההרמות

(* ובא הלשון הוא ע"ד אמרם ז"ל פרק י"ד מברכות. אמר אביי הף און נמי תינא תקף לתלמידי חכמים ברכה שאמר ויכתיבו ה' בגלגל. כי התפשט בברכה לרגלי תלמידי החכמים כמו היחה התפשט מטהר מזד דקוויז אל פנימיות הכוח הכנסיית. וכבר משלו מלל למה הדבר דומה לנוסם לחתוה של כשם א"שם הלא נקם בל"ה מלל שקום ביה זכר קלג וכו'א"ש עמו:

מעליך קצפו, אבל בעבור ההדמות אל שכל הפועל בבחינת האמת וספור כל דבר במה שהוא ראייו לו ודעתו כאשר הוא, ואלה הם ממדות השכל. וכאשר תהיה על התכונה הזאת מן האמונה אל תחושו על איזה תורה תהיה ובאיזה דת ובאיזה מעשה ובאיזה דבור ובאיזה לשון אתה, או בדה לעצמך דת לענין הבניעה, ולרומם

אוצר נחמד

קול יהודה

ההדמות. שידום: בבחינת האמת. גלוי האמת: במה שהוא ראייו לו. מה האמת מן: וספור כל דבר במה שהוא ראייו לו ודעתו כאשר הוא. ר"ל גלויי הכלל הסבב הראשונה בעבור גלויי לספר כל דבר כמה שיש בו באמת ולדעת אותו כאשר הוא מן ההבטח, ור"ל גלויי סי' י"ג וי"ד, כי הפילוסוף אינו מבקש אלא שספודיו על אמתו: וכו'. על התכונה הזאת. על המדה השפוער הוא: אל תחשו על איזה תורה תהיה. חזר לספור ולרשע דעתו ויאל עתק משוי, כי מן דרך גבר אשר דרכו נסתרה ולא שפיע עליו דת האמת מאתו: איזה תורה. שם מוכיח נאמר על סוכהו והלמוד מלשון יזכו משפיעך יעקב: ובאיזה דת. ממוס: ובאיזה מעשה. אשר יפקוד כעל הדת הסווא לעשות לפי דרכו: ובאיזה דבור. הדבור אשר יאמר עליו כעל הדת לדבר בו בקראו אל ה', ולו תלמידי ידועים ושמות מיוחדים כמוס לפי דרכיו על אלוס: ובאיזה לשון. אשר יבחר בו דת לשבח בו כקודש: או בדה. המליץ לעלמך דת כונו: לענין הבניעה. שיטיס פרי דתם כוס לסודות בני אדם שיטיו

אבל בעבור וכו'. כיולא בו החזר גלויי סימן י"ג וי"ד. והכוונה כי כל אלה המעשים המעולים לא יושקפו מזד עלמס, רק כאלשר הם סומכים ידיו על אלה אל הגעת ההדמות לשכל הפועל בידיעת אמתה כל דבר על טבעו כמו שקדם, וי"ח וספור כל דבר וכו'. דומה למה שהוזכר גלויי סי' י"ג כי הפילוסוף אינו מבקש אלא שיספודו על אמתו כאשר הוא מבקש שיספר תלמידי על הדמיון שהיא במרכז הגלגל הגדול וכו', ע"כ: ודעתו כאשר דוא. לבחין ולהשגיל אמתה על דבר כמו שהוא חזק לנפש, והוא לתשלוס ביאור מה שקדם: ואלה הם מברדות השכל. לא מסוג המדות הנזכרות שהם להקנו הכנה המעשור בתלמידי הנפש והרות. כי אמנם אלה הם מסוג המדות השכליות לתקן שלמות הנשמה שהוא השיקף המכוון אלל הפילוסוף כלאמר: מן האמונה. כבר הכתבו כי שם אמונה יאות לכל אשר יקיימוהו האדם גלויי. והנה נכלל בזה מה שיקיימוהו

הפילוסוף בעברתו העיונית: על איזה תורה. אשר יחשב בה שהיא אלהים: ובאיזה דת. טעניה או מיוחדים. והנה דת וזורה יזרו כבאל על חלק המעשי, כי העיוני כבר נכלל בשם אמונה: ובאיזה מעשה. כיא הפעולה היוצאת יזוכ, כי הסודור המוגבל בנושג לגמור תלכאכו על פיו גלויי ממעשה למעשה: ובאיזה דבור. לשבח ולפאר ולרומם הסבב הראשונה לא השפיעך בזה לסדור גלויי מיוחדים ומגובלים: ובאיזה לשון. כי אין מעלה וייתרון אלל הפילוסוף לגשון אחד על זולתו כמו שהיויב אלל החבר (תלמידי ד' סימן כ"ה) לגוס מעלה ויתרון לגשון אחד על זולתו כמו שהיויב ומגויישים חזולתה ומלשמות. והנה כלל הכוונה כל עניני האדם אלל מעשהו, במחשבה, בדבור, ובמעשה. כי בלמרו על איזו חורה ובזלויז דת נכללה המעשה לפעול ולעשות. ובלמרו ובזלויז מעשה, נכלל המעשה עמו היואל לחזק. ובלמרו ובזלויז דבור ובזלויז לשון אחת, הכי הדבור אמור: לענין הבניעה. שהיא אכן לפניה אל יתר מעלות המדות לשלמות החיונית. והשמיטי זכרון ההתקוות שהיא לתקון הנפש הטענית במלכל אמתה ומגבל, כי בחר לשון ערומים דרך מוכר המלכות וללתי הרבוה דברים גלויי חוש החיפשות פנייה כיואל לו, מן ידלח כחושך במלך שיהיה גלויי מחד לתקונו, הם כי לא לזכור. ודי בזכרונו פעם אחת דרך גלגול גלויי בלמרו ומתק לזה העלה גיך מדת ההתקפות וכו', כי מקום הנה לו שם להשיב זה גלויי כלאחר די כליוו יהיה מדה זו עולה מאליה, אמנם גבוהו לדבר חשו דרך עזה טובה, או בדה לעלמך דת וכו' אשר גלויי מחד בזכמה ודעת. והנה אם השפעה והכניעה על דבר אחד גלויי חוש החיפשות למעלה דרכים כי יחד היותם לזרועות על הפלגה השפלות מן עולה לא הולכה עליו חובת הדרישה מפי מה לא הכיר כאל השפלות, כי שני השמות על דבר אחד נלמרו. ולהערה הפלגה די לו במזכר למעלה. אך אם השפלות והכניעה הם שני דברים כמו שזכרנו, רלוי לבקש טעם מפני מה השמיטי היה זכרון האחד מהכה. ולפאר שנלמרו כי די לו בזכירה הכניעה ליהוה כנגד הרגויו המהולז חיל למלמלה להרים מכלול המדך האמוני שהיא יבצר ממנו את אשר יזם לעשות כלאחר דברנו. וגם לפי הביאור שזכרנו שם אשר עליו שקטה דעתו אלה הכניעה לאלהים. והוא מה שמלך אליו לרומם ולשבח (*). אחרי מן כלל כל המדות בלמרו

(* ואפשר שהשמיטי זכרון הפעולה כי אין לזה אל שער המלך בעלת השפלה אמרו אלל בני אדם, כי אמנם רלוי ו שיכחוהו ביאורו אללס לחועלה הכניסו, ועל זלח לא שבוה חז"ל מה בלא הקיוד שאלו על כבודו. כמלמרו ספר קמח דיווח אמר רב יהודה אמר רב מניי מה נעש שאלו מפני שמלח על כבודו שאלמר (ש"א י') וכני גלויי לחזו מה ישיעו זה ויכווה וגו', וכמו יועל נחם העמוני, ע"כ. ועל מן הפש עליו הכינוי בלמרו בלא אם קמן אחת גלויי רלש שני יברלל אחת, כמו שכתב ההסם סגרינו ש' הקד. והנה ליהוה השפלות בלתי נלוה אל המלך לא יעלו הפילוסוף על אודויו:

ולרומם ולשבח ולהנהגת מדותיך וכיתך ואנשי מדינתך, "אם הם" "סומכים" (כ"א הסמוכים) עליך ושומעים אליך, או קח לך לדת הנמוסים השכליים אשר הברו הפילוסופים. ושים מנמתך וכוונתך זוך נפשך. וכללו של דבר בקש זוך הלב באיזה אופן שיתכן לך אחרי אשר תבין כללי החכמות על אמתתם. ואז תגיע אל בקשתך, ר"ל "הדבק" (כ"א הדביקה) ברוחני ההוא, ר"ל השכל הפועל. ואפשר שינבא אותך ויודיעך העתידות בהלומות אמתיים ומראות נאמנות:

אמר

קול יהודה

אוצר נחמד

באמרו ולהנהגת מדותיך וכו'. כי מדר הנהגות הוא מונה, הנהגת עלמו, ביהו, ומדינתו: זוך נפשך וכו'. כיון לפי הנראה שהכליה כל המדות והמעשים היהיה סתרה הנפש המסכלת לא המעשים עלמם אשר אין לפילוסוף בהם הפך כמו שזכרנו. והוא עלמו מה שהוא לאפניה בצמרו והמדרגה האלה היא הכליה ההגשה וכו' אחרי אשר חשוב נפשו מטוביה מן הספיקוס המיניה ההשמות על אמתתם ומשוב וכו'. שאריה בזה כי סתרת הנפש תלויה ועומדת בהנהגת ההכמות. אף כלה נען סופו בהחילתו וקבע מסמרות דבריו הראשונים, באמרו וכללו של דבר בקש זוך הלב וכו' אחרי אשר תבין כללי ההכמות על אמתתם ואז תגיע וכו'. ענינו לומר כי זוך הלב יושג עם הנהגת כללי ההכמות. וכן כל הדברים הנקנין באמריהו המזכרה. אפס כי עז שחוף השם אשר יקרה לפי ביאור זה בין זוך הנפש המחזק הנה לנפש זה המזכרת סימן ב' בדבריה המלך כמו שיבא. על כן שבתי אני ומלרש שכוון אל זוך הנפש והלב במעלות המדעיות או הרוחיות אשר בהן חוזק נפשו על אדם כדאי מולך ממורק ומלוטש מהלאת הפחיתות והאל טכנה כריאה להכליקה הגבוה וישר. והכוונה משכה לאמרו ובאשר היהיה עם המכונה הזאת מן האמונה כי חשוב על איזו תורה וכו' או קח לך לדת וכו'. כל אמתם אין לך בזה זולתי שתיים מנמתך וכוונתך זוך נפשך מדות המעלות המונבלות באיזו תורה ובאיזו דת שתייה כאמור, ולא תשג פני מעשה מיוחד פרטי מחלתו ולבדו שגיג על זוך נפשך וטובה כונתך בקשום המדות המנומנות כמדובר. וזכו שהתם דבריו לאמר וכללו של דבר בקש זוך הלב באיזה אופן שיתבן לך, ר"ל באיזו תורה ובאיזו דת שתייה כמו שקדם, אך שיהיה זה חפל ולמוד ההכמות עיקר. ר"ל אדרי אשר תבין כללי הרבבות וכו' כי כח הודעתך שאין המעשה נהגש אלל הפילוסוף מטאת עלמותו רק על אהד מן הפנים שזכרנו

שיהיו נעשים וזכו וכשרה יהיה לסט תמיד: ולרומם ולשבח. אה הכנס להאונה והתלה ה' ידבר פיהם: ולהנהגת מדותיך. שיהיה דתם הוא יורד על פי מדותיו וטענות ועוזו להכנות עלמו בהם: וביתך. בני ביתם הכריס למשמעו: ואנשי מדינתך. הסמוכים עליך המאמינים כי דת אמת טיין: הדבוסים השכליים. המלות אשר השכל מהייב אחס: ושים מנמתך וכוונתך. לשון מנמת הוא הכוונה הפנימית והתשוקה לעשות איזה דבר נכונה עמו, כמו מנמת פניהם קדימה (התקין א'): זוך נפשך. כלומר כה משגז אשר עשה יהיה לבנו פונה בעיניו שהוא כדי להצחם נפשו ולשפש עקבימות מדותיו אל הישר ויזכרה דעתו להבין ולהשכיל: זוך הלב. זכות ולמות לב: אחר אשר רבין כללי הרבבות. יסוד אשר הכל תלוי עליו הוא הלימוד בהכמות ומנין היסודות על האמה. ומלרש שכללים והיסודות נעשים בקצו כלום ובישור, אז לא יבוא אס יקרה לו אחס בגולה כדברים, ועל"ש על שם האמת יקרא נחלתו. ועם זו יראה להשכל במעשים המגליים לידו זוך הלב והנפש מאל"ף בזה עיקר הכללים והיסודות שם שקד מחסכו, מה יועילו המעשים המזכרים אה הנפש אשר שלבו כל עמו: ואפשר שינבא אותך. ספילוסוף הוא השב שגו לבדו נמו ל השלמות והכשרים בתק האדם, ובאזרוף כי קענו בעיניו העלות הנבואה והוס מעלה, ונלכבו יתבני בני הנביאים חסתי לכו: הנהג לפי השכל הסופל ועל פיו יסח כל חייונם (מנדע דעהם בנבואה), ולכן מהתפל לאמר למי יתפון השכל הפועל לעשות יקר יותר ממנו ספילוסופים. ססס מה רהקת עלמם מדעת תורהו. ולמה לא יקומו ספילוסופים יגיגוד האותיות לחסרו מה שלח נמלח זה מעלה, ולמה לא, הלא קרוב הוא הפועל אליהם מנואלס. ואלמות תורהם הקדושה כי הנבואה חופיע מנבוה על גבוה וגבוה עליהם, והף גם זאת הסבולה מיוחדת כזרע ישראל לבד. ובאזרוף הכנה הפענית מלד בתוף יריכה הנשמה שנגניס לסימות הלוזה ממקור עמתי כריסה העלויס, וכמ"ס בריסס אלךך בעטן ידעמין וכטסס תלח מרסס הקדשין (ירמיה א') שיהוא לחמר וכטסס תלח מרסס הקדשין כרי הונוס הפעניס לחמרה, ובאמרו כטסס אלךך וכו' או אמר לו היא כטסס מעיקר יאירסה:

אמר

ויחיה חמרו זמן תגיע אל בקשתך וכו', מושב בעלם ובלאשונה אל הכנות כללי ההכמות על אמתתם אשר בהם לבדו שמו חלקו על פילוסוף ומלכלו כריאה בהללה לפי המהשמו. והנה זכ הביאור יסביס מהל להשנות האדם בהשמות כמו שיבא ועל כן לחמתו ולא חרפס: ואפשר שינבא וכו'. ותמו שכתב המורה בהם הפילוסופים בניי ס' ל"ב. ולפי הנראה ענין נבואה זו אלמס הוא מהחלק ממה שאר רמת"ן לרשה רלס על כי יקוס בקרבך נבוא וגו' ח"ל יתכן שרימות הכתוב למה שהוא אמת כי בנפשות בקלה אשביס כה נבואה ידשו על עמידוהו לא ידע האשים מחין יבא על ידו יתמודד ותפגז בו רוח האמר ככה יהיה לעתיד לבא כדבר פלוגי, ויקרה לו הפילוסופים כהי, ולא יבא סבת הניב אך הניב נחלמת לעיני רואים. אולי הנפש במדושה (כ"א חזקיה) חזקת בשכל

ב אמר הכוזרי רואה אני דברין נכוחים ומספיקים, אך אינם מפיקים לשאלתי, מפני

איצר נחמד

ב אמר הכוזרי רואה אני את דברך וכו'. אחר דרך מנחה פילוסוף בסי' א' ויש כמה חקירות דמוניות לרוחף עמודי הדת והחורה וזה נפשו כדף עיונו ואזנו כשריו פכחה בענו בלומרו למר כי ח'ו אין כאן דת מתייב ויאל פני עליון אך זאת תורת האדם ואשרו לרכוב על כפי הטהרה לנקט המצא כפי גורם האדם שכלו בלכד: **דברך בנבואים.** ר"ל שול מה שהכחה יהי לך לכדך, אני איני תשן להוכח עמך בדרכי הקדושה, אך אשעון עליך מאל המוות (דבר שאלם מרגיש באלה הממשותף חוששין נקרא מוות), וטוב מותם אחד ממלא תענית רעות רוח התקדוה: אך אינם מספיקים עם כל ערפתך ואריכותך עורה ללא הועיל ולא השגה על השאלה שדני בסי'. ויאל משלון זמנו אל תפק (השלים ק"מ) **כ"א**

קול יהודה

הנבדל מסתנין טו. והאית הזה יקרא נביא כי מהבט האו. ועל כן יבא האות והמופת אשר יאמר, ע"כ. והלא זה ענין הכח המשער שכתב המורה בשני פרק ל"ח בלמרו שהוא נמצא בכל האנשים ויתחלף במעט וזכר, וכל שכן בעניות אשר לאלים בהם השגחה גדולה ומתשכחו משוטטת בהם עד שאלה המלא בעלמך שפלוני ככר אמר קר או עשך קר בענין הפלוני ויהיה הענין קר, והמלא מבני אדם מי שדמיונו ומשערו חזק מאלד נכון עד שאפשר שכל אשר ידמה היווה יהיה כמו שידמה או יהיה קטנו. וטבות זה רבות מעינים רבים קודמים ומתאחרים והויים אלא שמחה זה המשער יעבור השכל על ההקדמות ההם כלם ויוליד מהם בזמן מועט עד שיחשב שזה בלא זמן. וזכה הכח יגידו קלה בני אדם עמידות עזמות וכו', ע"כ.

והוא מה שכוון אליו הראב"ע בפירושו לשיעור (מ"ד) על מפר אמות בדים, כי בדים מגזרת דגד, כי יש נשמות שיש להם כח להבהודד ואומרים קן יהיה, לא בדרך הכמה, ע"כ. ועל הכה היה דבר הרשע"ל בהשטותיו שימן הקמ"ח. אמנם הנהגה המזכרת הגה בדברי הפילוסוף יעלו אליה לפי דבר המעלה התכונה. והנה זאת לא זאת. אמנם בעל העקודה פ' וירא שער י"ט כתב כי הפילוסופים הם דור מה דור עיניו ביחסם לעצמם גדולות ונפלאות מהם עם היוחס בלתי רואים. ואלה קלות דבריו על ככה, אמנם קלה הפילוסופים הקדמונים שגורו על מלאות הנהגה הגה הם הארוב לפני דעהם ושמו מדהה משוערת למדהם, וזה כי האדם הנכון הכרחי על דד היושר נאות במעשים הטובים אשר אל הדברים האפשריים וקלה אללם נביא בעיני ההנהגה, וכשיחיה עשר מעלות השכליות אל הצד המושלמות והידועה בעינים הטובים וקלה נביא בהשכלה. ולזה כאשר יעלה הכח מהם בלמוד מהדקדוק אל ההגיון וממנו אל ההדסה וההשטרות ומשם אל הכמת הטבוה וממנה אל הסכמית ומשם יעלה אל מה שיקרא אללם התכמה האלהית כבר יתכן האית שהוא אללם שגלה אל הר ה' ועמד במקום קדשו. וכאשר נחקיים להם זיור אלו השוים שהעיוס וזכרם בעינים האלהיים שכתלו בידם עיונים דקים דמיונים השבוס למחניים, כבר יאמרו שראו מראות אלהים ופתחמו שדי חזו כל מה שהשבג להם מהעיוס וכו', ע"כ:

ב רואה אני דברין וכו'. הדברים יורינו כי היה חאר שאלת המלך מאת הפילוסוף בקודמה הלוס חלמתי קר וקר ופואר אין אותו בהצגלת מעשי אשר אתרלה גם אל הבורא יח' כפי הוראה של

חלוס השנה עלי פעמים רבות. ועדיה הגידה לי איכה תרעה איכה הרבין אומתך בדברים אלו. אז האיר הפילוסוף את פני השבוס אלו כבודיש מה יהיה משפט הפילוסופים והמעשים כי מגמשה השכל יודוע בעלם ורלשונה ומטל לה זדקם ולפס בך לבס וינמס בחרם אופן שימך להם על פי מורה או דה אשר יבחרו, כי זה או זה יבשר ואל מקום שחפול ענת המעשה שם יהא, דליכא ברירה. והעלה בדבריו כי אין ליהם רצון לטוב וזלתי דרך העברה. ובכן לא יהיה שם מעשה מיוחד נראה בעינאנו רק מדוח מעלות ומעשים גלואים בחסות נפש וכוונה שוארה על איזה אופן שיודמה לעורר זיור האמת ודבקות הלמידה וחלת או כפי הכחיטה שזכר למשל. ומתח כתי דבריו חססה ברוחו להסיח המלך לישא אל לבו מן ההלוס ולהדיחו מנקבת מעשה נאות בכמה בעלמו כרארלה ההלוס בלמרי טונךך רואיה אלל הבורא אלל מעשיך אינם רגיים, כי אמר החלומות שזו ידברו בלחם מסכה מקרים. ואולי הדמיונות אשר שם מראשיתו ההלימודי. ועם זאת ההלוס פעמים רבות, עד זדק אמתהו לא יעוב משפט, כי הכל שר אללו אל סבה אחת היא מהשכחו של המלך המושמה על זה חמוד לעומת פניו וחקרלהת אוהו כאלה אשר ילדו שם שפיו בחזיונות לילה. על דרך מה שהביד בעלמו המלך בלמרי לחבר סימן ל"ח כבר עורה עמיני כמה שגלה בדמיוני וזמה שרלחיתו בחלמתי וכו', ע"כ. אולם מדרך מוסר המלטה הכחיד זה ההח לשוט פן יראה כמטיל דופי בחזיונות רעיוניו של מלך. וגם חלמי קן בוצו אליו השבוסו על ככה, הימה שמיקתו יפה לו מדבורו כי לא הוסיף דבר אליו עד דבריו הזה. ויהי כשמות המלך את אשר מלא הפילוסוף מענה בפריו, כמסחיר לפיו ומטנוה בעטול ההלוס על פי דברי המורה, החיך בחמוו לדיק כי ישרה נפשו זו ובלחמוהו יהיה כי כיום דברי ההלוס ללל דבריו ולכל משפטיו המורים בלי ספק שיש שם מעשה נראה בעלמוהו לנשח פני הפילוסוף כמו שיבא, והמספ פקלקליתו ויפוג לבו מהאמן בחלוס תהנה עד כמה פעמים מדבור אין זה כי אם עקש ופחלחול. והנה אללם הוא טפל על סחירת דעת הפילוסוף. האחה מלד תלמוו אשר לא יונה עמו מקום להכרתו. הכ' מלד **ההחזרות** העומד כעוד ממה שהוסכם עליו אלל הכל. והשלישי על אין לפילוסופים חלק ומחלה במדבריהם והנבואה

ספני שאני יודע בעצמי כי נפשי זכה ומעשי ישרים לרצון הבורא, ועם כל זה היתה תשובתי כי המעשה הזה איננו נרצה אף על פי שהכונה רצויה, ואין ספק שיש מעשה

קול יהודה

אוצר נחמד

נלא חוסיפיהרען: ספני שאני יודע בעצמי כי נפשי זכה ומעשי ישרים. כלפי מה שאמרת כי אין נתן ל' נאדם במעשים יודעים רק שיחור אחר האמת ויזכר נשוא מהאמת השקר וישתדל אחר מדות טובות להדמות לשכל האדם, כנה נפשי יודעת שכן אנכי מודו וכל פנות שאני פונה כונני לרצון האל, ועם כל זה נא החלום האמיתי ועודי כי שרף מחשבתי רצוים ומעשה איעזר נכנס: ואין ספק שיש מעשה שהוא

הטובים והחלומות האמיתיים עם היותם לפי סברהם קרובים מאלו להדגם בכלל הפועל המוכח והמודיע בחלומות אמתיים כמוכח בסוף הקדומת. ומשפעת הסעמה ויכללו האמיתים במסקא זו, והשלישית, בסיומן ד'. ועתה דבריו ישר אף פניו אל הפילוסוף וישם לו שלט להח לו פאר על דבריו המיוסדים על אדני הכמה ודעת. מה שלא עשה כן לפרכי ולשמעאלי בלחמו סימן ה' אין כבאן מקום לכבאן אך הכבאן

מרחקה וכו'. ובסיומן ו' מי שרואים לישר אותו דבר האלהים וכו' נרצון אללו וכו'. ובסיומן ה' אין הדעה עומה להדות וכו'. על כן יאל לקרואו לשחר פניו ויאמר לו רואה אני דברך נכוחים ומספיקים ראה עם פני הראות מלך עמלם כפי מה שייצא אליו העיון הפילוסופי. כי הן נרשע את האדם היום מעל עני האמת עבר המדות המנוגות, קמית כליותיו ולבו וכל דרכיו והכלבט להאיר רצונו אל מל פני מנורת המעלות המדעיות ומפניו יח' יסחר חלקיות הדברים גם אהבה גם שנאה איננו יודע לפי סברתך, והסבה מתוארו כל טובה ורשע וכוונת בהם מן הדומה לכיעור. כונה מאתך להפגיש פעולו ליתרון מעלה ודומותיו. וכל דברך אלה נכוחים הם כי הן הן אוכלי דעת ההקטה השלילית. אבל מה האשעה ואנכי שבשמים נזר עלי בחלום חיוני לילה (כי נכון הוא בלי ספק על השמרה פעמיים רבות כלחור) לבקש את המעשה הכרוי. והיה לא ידעתי דברך לשלחמי אשר סבות ליאש כם את בני מנקהש מעשה נראה בעלמאון, כמבני שאני יודע בעצמי כי נפשי זכה וכוונת סהורה ויושר לבב ומעשי ישרים לרצון הבורא, אם על דל הקירוב לפי דעתך, ואם לרצון הבורא ממע כפי נטיית דעתי. והנה השויתי פנימי לחילן בלירוף טוב מחשבה לשלמות מעשה, ובכן השגתי וזך הנפש והלב אשר זכרת בקדומת, וכל נפל דבר מכל דברך המובן כשפניו האשעה בכלל, ועם כל זה הורה תשובתי בחלומי הנודע כי המעשה הזה איננו נרצה אף על פי שהכונה רצויה, ואין כי אם זה מאת האלהים גבוי דעת על מליאות מעשה נראה בעלמאון לרצון לפני האלהים אשר אודיעני כי עם היות כוונתי רצויה ונפשי זכה לעבדו יח' במעשה נכסף אשר יבחר צו ויקריבי אליו, הן קצרה ידי מעבדו במעשה נאות מיוחד אשר בו יתרחש מנך אל אדויו מלכו עליון. ואולם עם היות נפשי יושב מן ההכמות אשר האבה ענין לראש פנה בקדומת בלחור אמר וכללו על דבר נבקש וזך הלב בארזה יושב מן שיתכן לך אחרי אשר מבין כללי ההכמות על האמתן וכו' (כי פנימי יחלמתי זה מתוך דברי ההבד שישפך להודיעו בחכמה אפילו דברים ריקיין שבה), הלא שמעת כי לא זכר דבריו החלום שלמות ההכמה. רק המעשה הזה איננו נראה אע"פ שהטוונה רצויה וההכמה אופן חמלא, אלא ודאי שברון המעשה עיקר גדול שהכל חלוי בו ושקר עינת לחמר שאבבקש וזך הלב בארזה אופן שיתכן לי. שארי בעל החלום מעיד על וזך לבי ונפשי בחלומי שכוונתי רצויה. ודרכי אל יתבאר אלא בחלומי שמעתי אמישי רצוים. ואם כן נרצון לבקש וזך הלב באופן פרטי מיוחד, מי יתן ולדענו. זאה מלחתי על דברתי מלכי דק למען ידקם בדברו ויכה בשפמו הכר על הכמתכות בינת הים אם לא. ואחתי קק לך בשמים רשע מפרדם החמתך ורק בשעמו מרחקה מעשה רוקח מכלל סהור קדש. והשבות אל לבנך כי לשון מספיקים שקדם בדבריו וזך ההספק ראה עם פני הראות מלך נשחמז בו ההבד מורה סימן ו' בחלומי ומהם מה שישפיקו כן דבריו שחמישב הדעת עליו וכו', ע"פ. והוא מלשון הכבוב (ישעיה ב') ובילדי נכרים ישפיקו שהטובה על הספיקים ראה עם פני הראות מן ההכמות הנכריות והפילוסופיות. ודוגמת לשון הסקה מצינו לו גם כן בשלישי סימן כ"ב בחלמו ויותר מפיקים לבפש החורה, ע"פ. והוא מלשון הכבוב (תהלים קמ"ד) מזיוני מלאים מפיקים מן אל וכו' כפי חרמונו חוסברניא מליין מספקן מן שחל לשחא. והוא עממו מה שניאר עליו רש", ושיין שמה. ומה שחמז ויכתיב חשונתי וכו' מורה על מה שזכרתי מקדימת מחשבותו בענין החלום מרס בואו, ובמו שהעיד בחלמו סימן ל"ה כבר עזרה עלתי במה שעלה בדעתי ובמה שרצויתי בחלומי וכו', כי אמנם בערך קדימת מחשבותו בענין ההוא היה לו החלום אשר נא עליו במדרגת השקונה. ועל אודות החלום השנית פעמיים רבות אל הבלך, לא השקיה מן האל הפילוסוף החכר, דרך המתן נלך לא נפסי יתנו ושמאל, כי עלתו חקום. הן מלך הטוונה נכונה לכו, הן מלך הראות מלך במשפט יעמיד רצין. כהיה דרני יתחז (בבביר מקן) ע"פ"ל דלחמרי דלא חזיוני ליה לכו, גם הלא כהוואו דרנא דיליה. שאני מלמדי לחחיון לון מלן עלאין ומשניין מבני נשא אחרנין. כמה דמלכא עילתא על כל שאר אחרנין. כמה דלח אמר אשר האלהים עושה הרעה את פרעה. ודוגמתו בנ"ד פ' פ"ט וכל הכריות אינן הולותין. אלא הולות על מלך של כל העולם כלו הוא, ע"פ. והנה שמענו עד כה הסעמה

מעשה שהוא נצדח בעצמותו לא כפי המחשבות. ואם איננו כן מה לפרם ולישמעאל שהלקו הישוב נלחמים זה בזה, וכל אחד מהם זכה נפשו וכונתו לאלהים ונבדל ונפרש וצם ומתפלל והולך ומגמתו להרוג את הברו, והוא מאמין שהריגתו צדקה גדולה וקורבה אל הבורא יתברך, וכל אחד מאמין כי הליכתו אל גן עדן. והאמן לשניהם זה דבר שלא יתכן אצל השכל :

אמר

קול יודעה

וכו'. ואם איננו כן וכו'. ומענה זו מיוחדת על אדני הקדמה גלוהיים מורגלת אלל הפילוסוף. שהמוסרם אלל הכל יגזור השכל על אמהו. וכמו שהעיד עליו המורה בשני פ' י"ד בחמרו ועוד על דר עשות הרהים בחמורם אלל האומות כלם מן העולם, אשר יתייב זה שהענין בעשי כלל מונח ולזה נללה הסכמת הכל עליו. ואמר אריסטו כל אשוי העולם בנצחית בחמדת השמים ועמידתם וכו', ע"כ. גם בעל העקידה כתב שער ל"ב פ' ויהי וכו'. וכבר הקבל החכמה מופתים כאלה בקלה הדרושים כמו שכתב החוקר פ' י"ג מאמר ז' מהמדות, אמר כי הדבר המפורסם אשר ירסמו לומר עמים רבים פעמים רבות לא יחבר מכל, והוא קעם מה שהקפיד שאל על התחוללות וכו' הכה שאלו בחלופי וכו', ע"כ. והנה אלה אשר הלוקו בנייהם כל הישוב דעתם שזה בהסכמה על היות שם מעשה נראה בעצמותו, כי הנה כל אחד מהם נפשו זכה ומונח לאלהים ובדל מן הטבירות והפרש כפי כחו מכל מעשה נחשב לפי מחשבתו, ולא ומתפלל. שזה כלו מורה כי ישרה נפשו זו. ומס כל שלמותו כבשקו מעשים כוללים כאלה יבאר רעהו ותקדו ויתגר בו מלחמה על בלי הסכים לו במעשה. ואין זו כי אם גלוי דעת מס שיש שם מעשה מיוחד נראה בעצמותו, כי לולא זה לא היה מושא גוי אל גוי חרב טוקמת נקם בריח האויל וכונתו שניהם זהה במעשים האומים לפי דרכם. ומלבד הכוונה הלווה השפוטת הנה מנד אריכות דבריו בפועל ההריגה אחרתי אני בלבי כי את דרך סברתו יסופו על כל המעשה שם, כי עם היות כל אחד מהמכריים משדל כבשרו מעשה בכלל כמו שקדם, מכל מקום יבחר לו גם כן מעשה מיוחד להתרועות בו לאלהים והוא מעשה רחוק מאד מן השכל ולא ימלא שום דת ונימוס אשר לא יגנהו הכלית הגזעה הוא מעשה הריגה איש את רעהו והוא מאמין שמעשה הריגה זו יתשב לו דקה גדולה וכו' ועל מקו זה הוא מהבין כנפשו ללאת להתחמה על יצונו, והנה אם לא היה זה אלל מעשה נראה בעצמותו אלל שפקרה קרה להם על בחירתו ועל הדך אשר הגעת בדברך אלי לאמר אל תחוש על איזה תורה ובחצו דת ובחצוה מעשה וכו'. איכה היתה זאת שיבחרו להם יחד כלם מעשה נחשב ביה אשר יגדורו השכל ולא יוכלו שאתו. ושעור הלשון נעשה כאומר, ואם איננו כן מה ראו על ככה ומה הניע להן לשתי האומות המפורסמות אשר כל הישוב כולל תחת משלתם ללחמים זה בזה וכו': והאמן לשניהם זה דבר שלא יתכן וכו'. שמה המחר את שני גוים בבקו להיות דעתך סמוכה על הסכמתם ועליהם נסמכה בטענתך עלי, הנה הגעת בזה אל מחוז הפלך ומלאת המעשה המוות אשר דרשת, והנה קח לך בשמי מעשיהם הרעיים כי אין לך צורך להכריע ולהפסיד מחר זולתם, ולמה זה שאל לעמי. לזה אשוי כי עם היותו נשען על הסכמת שניהם להוכיח ממנה שיש שם מעשה נראה בעצמותו, כל זה אינו שוה לו להבדק בדרכיהם, כי לא יתכן אלל השכל שיהיו שניהם כאחד טובים, בהיות כל אחד מהם סומך מעשה חברו ואיך יודע איזה מהם הוא יודע וכו', ע"כ. והיו הדברים האלה מהשפטים לעומת מה שיאמר סימן ז' יתכן שיהיה האמת בשתי קצוות הכותר וכו', ע"כ. כי אמנם להאמין לשניהם בזה שיגדור זה לזה הוא לא רואה שם הטענה והכרחה לכל בעל דת וכו', ע"כ. כי אמנם להאמין לשניהם בזה שיהימו יחד הוא נטון וקיים ישר והאמן :

אין

אוצר נהמד

שהוא נצדח בעצמותו. כלומר תורה מיוחדת ומלמס יהודים שהלל בזה גם : לא כפי המחשבות. הטולת על דעת שאין כלל מעשה נראה לטועיל בעלם רק וטעלה במקרה לרף שכל האדם ולפני העקמונות שבלבו, כאמר הטילוסוף בסימן א': ואם איננו כן מה לפרם וכו'. שזו מור לדחות דבריו מנד כמפורסמות. וכבר אמר שפוק הטלוי נקרא מה סקדמותיו מפורסמות, וכן כתב המורה בשני פ' י"ד וכו'. ועוד עשות הרהים בחמורם אלל האומות נוטה וכו', ע"כ. וכא טען על הטילוסוף הוא אשר נפשו יא לארנו מוסדות הדחות מה שכל בני עולם כעודו. יתכן שאלה כרה ה' את האין וגם בני אדם גם בני איש לא יבטו מפשט ורק פילוסוף לבדו נהנה האין : נלחמים חמיד. מהמה שמי דתם : נבדלו ונפרש. יז כנס פתוים שפורטים מעלם מהנאות הטולם : והולך ומגמתו להרוג את הברו. עם כל הטרקויות דבריו עכו' על עממתו להרוג את אישי האומה שנגדו, ולא עוד שחשב כי דקה פתו לו לריגתו בשם זה האיש גם נכרה ולא ומתפלל. שכי שפ"כ כל בני העולם מאמינים שמי בליתו לוח במעשים המיוחדים מן כבורא מלכו להינו, ובכרת שיש כאן מעשה נראה אלל הבורא : והאמין לשניהם זה דבר שלא יתכן אצל השכל. ר"ל ושאל מאמר הלא אם לנכד פוסם סוסם לנטות אחרי הסכמת רבים על הטעק אלי הלא כל האין לפניך ונטה לך אל אשר תחפון עמדתם האלו, על זו אמת שלא יתכן לקרוב אל אחד מהם כי מי יודע איזה הישר, ולאחז בשתיים ג"כ לא יתכן לקבן בין שני דברים השמים, וכפ"כ כל אישי הטולם וילקיס עליו וכו' לך לבדך נהנה ארן וזולתך כסום כפרד ארן הינו. (ועי' קול יודעה בסוף פ' ג')

אמר

ג אמר הפילוסוף אין בדת הפילוסופים הריגת אדם, מפני שמגמתם השכל :
ד אמר הכוזרי ואיזה דבר שהוא נוטה מן האמת אצל הפילוסופים "גדול" (כ"ח יותר) מאמונתם שהעולם חדש, ושהוא נברא בששת ימים, ושהסבת הראשונה

קול יהודה

אוצר נחמד

ג אין בדת הפילוסופים וכו'. ר"ל משפך אשר חרנה על דקה הדבר המוכנס אל רבים הלא כה דברך אמת וכוונתו שלל יתקן החכמים על הדבר הוא המוכנס. אך אם יתקנו חכמי ארץ מתוק עליו דבר הרוש כמו ואין לסמוך עליו אפילו בשעה הרחוק. ועל פי הפילוסוף עלמו בספר הגאון סינה שומה ה' הקדמות הגלוהות תפקלה בפלס כרים גבוהים שלימי ההכמה בהסכימם יחד כלם או רובם או המולחלים שבצד דין ההכמה ההיא אשר הקדמות הן תיוהבנה אליה. ועמה בנדון זה כשל כח הקדמות הלקוהה מהסכמת מרבית העם הממוני להיות שזברה עמה, כי הנה ההכמים הפילוסופים טפדו עברו יחדו להסכמה מוחלטת וישמו לאדם אוח לבגלי הכוח אוחו כל מולאו. וזה כי בגמרתם השכל, ר"ל כי היחוד שהכל הגוי זה היא שלמות עיונו שבגנה הקדמות על אמתתן מתדונר. והוא הפחה של העיינים זופות אליו ואין אללם מעשה נראה מלד עמו. ע"כ הריגה זו שמשדלים בה האומות הרב איש בחמיו איננה בדת הפילוסופים. ומלבד ביהודה בלתי עוגנת שלמות לשקיים בה הנה היא בלחוק מה מעיקה לשלמותם, כי עד זקק לא שוב משפט המעשה הרב הזה אשר ישעון ואחריו כל ישרי לב לא ישעונו ממושר השכל כמחזר סימן א' וברצונו סי' י"ט, זכר עשה לדבריו אלה בחמרו וכאשר יהיה האדם יודע האמתים היא המצופה מהמדע לא יחוש על מה שהוא עושה, כי הם אינם ירחיב לקבל גמול על היראה ההיא ולחיים החפצים עשה היו נחלים או רוחים היו נעשמים על זה, אבל לזו על הכוח והחזירו מן הרע בדרך הראוי והמשוכנה להדמות לנורא אשר סדר הדברים ע"ד הטוב, וקבעו הימומים ועו', ע"כ. וגם לפי כוונה המלך הפשוטה שכללה בדבריו הקדומים בחמרו ואם איננו כן וכו' כאשר דברנו, אמר יאמר הפילוסוף שאין בדת הפילוסופים הריגת אדם מפני חלוק מעשים, כי אמנם גמחם הפילוסופים אינה זופת השכל והמדע. ולהשתן לכל אחת מהאומות זופת נפשם והשדולה בכשרות מעשה בכלל כמורה בקדומה. ועל כן בפעל כפיו וקפס עם ברצוניה וזלמו. ועכ"פ מה שמלחתי כראב על זה בשם האל"ף הוא בעיני רחוק מאמתה הנונה, בחמרו אין בדת הפילוסופים הריגת אדם וכו' יראה שהדת הפילוסופית המתקף משאר הדמות במה שלא חמיר הליצה על הדת בשום דר, ונקח הסבר בזה להיות גמחם השלמות השכלי הקריה וכפי מה שייחבד המופה האמתי לא זולא. רצונו שלא יקפידו במעשה כי אין שם לפי דעמם מעשה זולת מעשה, רציה. גם לא באמונה מה שלא ההבאר בחופת ואין במופת הכרת. וזה בחלוק שאר סמורות, כי הניחו מעשים נרמים כפי מה שראו ואמונות על מה שלא התבאר מופתו, ועל כן התירו הריגת האדם הגלוי שבע למעשה ולאמנה ההם מפני שאין גמחם השכל כפילוסופים ולפי מה שהשעוה, ע"כ.

ג אמר הפילוסוף אין בדת. הפילוסוף היה לא שם לבו גם לזאת ואמר הלא ממקום שנחלת להכניו ראייה מדה תכרא, הרי בזה להכניו ראייה מדה הכרים בחמך כי לא היה ברא ה' חתל ומולאו ויחיו כל בני אדם ככום ככר אין בנין. על זה השני, הוחל תכנה למעשה אישך דרכים לעשות האדם כדני הים להרגו אוחו בעבור שאינו מאמין בשכלו דת על הברז, ומה יעשה העני היה לא לזולא וקף הוא חושב כי נוכח פני ה' דרכו ובעמשינו יעלה אל הר' ה' ומאחר שבעל מעורו על אמונתו אכופתו כמחאו כי יעלה הכרת עליו : מפני שמגמתם השכל. ולכן התמלה מוטעע כסם ולא יענו משפט מוח בעבור שאינו מאמין מה שבעלו מנגד אוחו. ואדרגסה זה ואשר האדם שלא להאמין מה שאין בעלו מסכים עמו. ואיזה ראייה חניא מאמתם השפכים דם נקיים :

ד אמר הכוזרי ואיזה דבר שהוא נוטה מן האמת אצל הפילוסופים גדול יותר מאמונתם שהעולם חדש וכו'. אמר לו וכו' זו כלבד יך יל לעטון על בעלי הדת לומר האמת השכל בעבור הריגת בני אדם על דבר סדה, הלא גם הוולט שזאר עניינים עקריים המוכרים מה שכל בני העולם מאמינים בו וזאת פנה הדמות הוא אלזך רחוק מן האמת, מוכר בדבריו כסיון קדם, וא"כ מי שברא את האדם והדכו מאין הוא לזו להרגו אש יעבור על דבריו : ושהסבת הראשונה. הוא הכורא ונקל בשם הפילוסוף

לא ידע אהו מופתו ונאלם דומיה כמו שיבא :

ד ואיזה דבר שהוא נוטה מן האמת וכו'. ועמה יגדל לא תכך זה אשר דברת לאמר כי הפילוסופים גמחם עיינות השכל וכן האמת וכו'. והנה יגדל לא תכך זה אשר דברת לאמר כי הפילוסופים אינה הוא רועה דבר נוטה מן האמת אצל הפילוסופים גדול מאמונתם, של האומות המכרות שהעולם חדש וכו'. ואם לא האמין גם לפני האומות המכרים. לא מן הכח בידי מהשנות החלום, וגם מחשך

הראשונה מדברת עם אחד מבני אדם, עם הרוממות שמרוממים אותו הפילוסופים מדיעת החלקיות. ועם זה היה ראוי כפי מעשה הפילוסופים והכמתם ואמתתם והשתדלותם שתהיה הנבואה ידועה בהם ונמצאת ביניהם מפני הדבק ברוחניות, ושיסופר עליהם נפלאות ונוראות וכבוד ונדולה. ואנחנו רואים ההלכות המאמנים למי

אוצר נחמד

קול יתרה

פילוסוף סבה לראשונה: מדברת עם אחד מבני אדם. חזקים לנבואה. ופעם שכלם שלמי זה הודע הפילוסוף בנבואה כמזמו ולאשר שיבא איתך ויודיע עמידות וכו', אילו חמלתי רק תגדע הכסבה על נפש הנביא מסכה לבסע עד שכל הפועל ומשם יושע על נפש הנביא, לא מידבר אלמים עם האדם סע אל סע ובעיני יראה ונאומיו ישמע. ואמר זה הסגר בכאור ונתק בקי' ס' ונפש המאמר וכו' סע, והאמני סעם סו היום הוא כי משק מדובר בו כדבור בהחלתו מאת הנבואה, לא קדמה למשק בו לא מהשכח ולא עשה, שלא הסיס הנבואה כאשר השנו הפילוסופים מנעם יודככו מהשבוטים ועודק בשלל הסופר העקרה רוח הקודש או בגבריהלל ויעורטו דיכסילוטו, והאשר שידמנה לו בעת ההיא כחלוס או בין עיט וסקה כאיש מדבר עמו וזומע דבריו כנעשו לא כנאווו, ונמתכחו לא כענינו, וזו אחר כי הנבואה דבר בו וכו' : ועם הרוממות שמרוממים אותו הפילוסופים ונמצאת ביניהם מפני הדבק ברוחניות, ושיסופר עליהם נפלאות וכבוד ונדולה. ואנחנו רואים ההלכות המאמנים למי

מאשר הסכימו שמי האומות המפורסמות על כיוון סע מעשה נראה בעלמומו כמדובר. הבא נא ידך בחיך ותחמין לקול האות הזה להחרון יאדונו בהררי הפילוסופים אשר ישערו כנשפוטם כי האמת הוהם בעדעיהם, וכי שקר נתלו אחיהם בלחמות המדוע וחולחו. מהפעוה התוריות שיש להם נטיה גדולה מן האמת בערך אל הרוממות שמרוממים וכו' ולפי זה היה ראוי (כפי כשרון מעשה הפילוסופים במעלות המדות ושלמות הכמתם בלחמתם הדעות עם השפדלותם בדבקות הלמידה וזכרה הלשפ מן הספיקות, אשר מכל אלה אשחוללו הסרי לב נמו שמתם בשלכות ולא מנאלו כלאשי תיל ידיים במדות המשבוטות), שיהיה הלשפע יודע מלמעלה על הפילוסופים והיהה הנבואה ידועה ככשר בדרת אלאמר ואלפטר שיענה אוקר וכו'. וראוי היה ג"כ שתמאל נבואה זו ביניהם הדיך מפני דבקותם ברוחניות ושיסופר עליהם נפלאות וכו'. וההפך הוא כי ההלומות הנאמנים יראו למי שלא החעטק בהכמת כמו שהם פעלי האמונות אשר נחשבו לנרות טעות מן האמת אלל הפילוסופים ולא בדרך נפשו במדות המשבוטות כפחאים וכטיטוקה. ונפש הפילוסופים יבשה אין כל. וזה מורה כי יש לדבר האלהי בעיני השפעה דבר וזה מה שזכרה מדבקות השכל הפועל בכעלי השיון אשר לבבם פונה אל בדרך והסודר. והנה הכחרי הליך השענה הוזה בדרך שרצה לייך בו הפילוסוף, בלמרו ואלפטר שיענה אוקר ויודיעך העמידון בלחמותו המתיים ומראות נלחמת. וגם הוא שיעון מאורע ההלוס הנשגה עליו כלחמוך. ונשא עליו משק חזיון השיון הזה העומד ככדו מאשר נמאל פעמים רבות ההלומות האדוקים אלל מי שלא הכעטק בהכמת ובזון הכעפ, והנבואה בלתי תלה בפילוסופים כלל עם היונה רחוייה המאל בהם בכל עת. ואלוה רחוייה ומזון אל לבי העטם אשר הכה הרל"ג (כשמי מס' מלחמותיו ס' ו') למקריה הפחאים אשר עד דק ישוב משפט חלומותיהם וזו מדה מליים בהם יומר מבוטחם, והעולה עם המחמית טמוח בכלל הוא בהימוח חתלה שמי מיני כודעה. אלל כנעטאל, והכ' בחלוס ובקסמ. ומתקבל השפע הנבואה הוא השכל ההיולאמי, והמקבלו בחלוס ובקסמ הוא הדמיון. לחמתם העועל פעמיים הוא השכל הפועל, חס כנעטאל כוללה לחמתי, וחל בקסמ ובחלתם ע"י לחמתי, והסל הרמיים השמיימים. ולפי שיהיה המתקבל כנבואה השכל

ההיולאמי היה שפתיים נמשכה לשלמות השכל והיתה מנעם מפני זה בהתלמדות. ולפי שהמקבל בקסמ ובחלתם הוא הדמיון, לא היתה הגעתם ממשכה לשלמות השכל ואינם מניעים בהתלמדות. ולפי שהדמיון יסבוד בקלות מטרדת המחשבת והרוח בפתחים ובעערים יומר מולחם, היה שחמאל בקמתם וזה ההודעה יומר ממה שהחאל להרבה ההחשכילים. וזה כי הכול זה השפע לכה הדמיוני יסטרד אל שיהכודד הכה המדמה מפני

למי שלא התעסק בהכמה ולא "בזכך (כ"ל בזוך) נפשו, ונמצא הפך זה במי ששרח בה. זה מורה כי יש לדבר האלהי סוד אחר זולת מה שזכרת אתה הפילוסוף:

אחר כך אמר הכוזרי בלבו אשאל פרם וישמעאל, כי אחד משני המעשים הוא הרציה מאין ספק. אבל היהודים די לי במה שהוא נראה "משפלותם (כ"ל מסכלותם) ומיעוטם ושהכל מואסים אותם. וקרא להכם מחכמי פרם ושאל אותו על חכמתו ומעשהו. ואמר לו, אני מאמין בחדוש הנבראות, ובקדמות הבורא ית', ושהוא ברא העולם כולו בששת ימים, ושכל המדברים על צאצאי אדם ואליו הם מתיחסים כלם, ושיש לבורא השגחה על הברואים והדבקות במדברים, וקצף ורחמים ודבור והראות והגלות לנביאיו וחסידיו, והוא שוכן בתוך רצויו מהמוני בני אדם. וכללו של דבר אני מאמין בכל מה שכא בתורה ובספרי בני ישראל אשר

קול יהודה

אוצר נתמד

נמי שלא למדו שום הכמה נמאלו תלמוות נודקים: ולא בזוך נפשו. ל"ל שלא הכוונת אליו אלו ההלומות כביכול הכמה שלמד ולא כביכול שזך נסכו בעיון פילוסופי: ובמציא הפך זה במי ששרח בה. לומר הטורחים בהכמה מעולם לא נמאל כם אשילו מדרגה זו, ולא די שלא הכוונה עבור הכמהם קרבה אליהם אף נראה עוד כי מתאם ה' כימה וככס להכב לבם החנויות. וזה האדם כי יש לדבר אליו סוד אחר נוסף על ההכמה והוא כמציאות התורה והמורה, כבודו אל חבא ועל הפילוסוף אשר לא נמל דם מאבותיו. וגם יכול עוד הפילוסוף לענות כי נכחל מפני עמנות הכוזרי גדוד ויאל לו כמתי נפש:

אחר כך אמר הכוזרי אשאל פרם וישמעאל. אחר שראה שני הפילוסוף להאיל לו טכונס שנתנו דעתו עליהם, חשב להשפיע כי אמת מתוך חמתם ודעת אשר יאמינו מרכיב אשוי העולם הוא הפקדון ואחריו יבנה ה'. וזה ערס האירוי עליו דברי הסכר כמדומה לו שהעמדות אשר כי חתם ה' ודאי שיהא לעם אשר מלכותם ככל מלכה ועכ"ל לא חסיה העבודה הכוונה אמתה שביד עני וארציו המדוכאת חתה רגלו וזלטה המעשים, כי על מה יעשה ה' ככה עד שנאמר נתן הסכל כמרומים וגו'. ומתני כן סתיה מלגו כדס היסודים ותורתם ולא סם פניו אליהם אך יאל להפס האמת בין האמונות והקובים אליו: די לי. כלומר און נרין לי כיורח אל דבר ה' אמת נשיטס אל לא די באמונות הלאו כנסט שסס שלמים כוויים ונשקיים בין העמים. ל"א מסכלותם, חבז כי עם אורזי עמות סס ואין כסס תנועה וזמו טוכיה כסיומן י"ב כי השפלות וזלזולת לא עומד להם מדת טוכיה ולא נתן לו אליהם לכ לרעת עד כוא דנניו עם הסכר כמו שיבא אחר זה: בודרש הנבראות. הדוש העולם ככללו ומרעו: ובקדמות הבורא. שהוא יתברך נמאל ואין עת אל מציאות: ושכל החסידים. כל בני ארץ העולם: צאצאי אדם. אל אחד סיה לכולם וכו' ארס הרלשון כוונר עטר מאלהם: ואיליו עבר מתוירחים כולם. הוא אשר קראו הכס יתברך ארס נעמור שגלוק מן האדמה וי"כ כל ארז מנני העולם וקרא ארס: והדבקות במדברים. משנית על האדם וסודק על מעשי וזמן אללם כמו שכתוב וסכתי בתוך בני ישראל: על עובדי רעון: ורחמיים: על עושי רעו: והגלות לנביאיו. בדרך גלוי, והכינא חתס ארס מן נטואתו: וחסידיו. סס כעלי רוח הקודש ונטוס כמתי יתנו י"א עיון סס: בתוך רצויו. הסס אל עניו

שאר הכמות המציגות כדי שלא יבלגלו פשוטו ע"כ. אסם כי ככל אלה לא ימלא שום פילוסוף עור כנגדו, כי מי הוא זה ואיזה הוא ידיו כי דינו למזור על בלי הגיד לו השכל הפועל אשר נהר לכונתו, מה פעל אל. ויהי אף עשוק על הימים מהשפעת הדועמו. כי לא במראה אליו יתודע גם כהולם לא ידבר בו. כן מפי עוללים ופחמים יוכד עו. ויהי הפילוסוף האסון לעשור וריק מבלי היות לו פועלו לנינוץ מכהיק עעה מן העמים. על כן היתה שתיקתו יסה לו על בלי המלא מענה כפיהו. ומה שייחס הפילוסוף הלו דבור הכנה הראשונה עם בני ארס לאמונה אשוי הכוזרות, אל יקשה בעיניך ממה שקייים אלנו כוף ה' ה' לאמר ואפשר שיבנא אוחך וכו', כי אמנם ההבדל בין שני התאמרים כבר הורה הסכר עליו, באמרו ה' ה' ואמינו העם מן היום הוא כי משה מדובר בו דבור והתחלו מלחם הבורא לה קדמה למשה בו מהשנה ולא עשה, שלא חסיה הכוונה כאשר חשבו הפילוסופים מנפש יודכטו מהשנותיה וסדכק בשכל הפועל הקרוא רוח הקודש על צנבריאלי ועיווריה ושיטתו, ואפשר שיתדמה לו שמה היא כהולם או בין שניה והקלה כלס מדרך עמו ושומע דבריו כנפשו לא באינו, וכמהשנתו לא בעינו, ולא יאמר כי הבורא דבר בו וכו': משפלותם. הטעם סיה יסכים לאמרו סימן י"ב כי השפלות והדלות לא עזבו להם מדת טוכיה. ולטעם שכתבו בין מלכותם, יסכימו דבריו סס באמרו מפני שידעתי אבוד זכרם וחסרון עמם: והראיות והגלות וכו'. אפשר שאמר הברוא על הכניאים והגלות על החסידים, קרוב להבדל אשר עט הרמב"ם רלס ה' וירח בין מראה כוונה לגלוי עינים. ועל אלה סתוף מלחו של חכר כשלישי סימן י"א באמרו על החסיד והוא לעולם כאליו השכינה עמו והמלאכים מתחברים בו כח, ואם יחזק בחסידות יהיה במקומות הראוים לשכינה יתברכו בפעל ויראה אותם עין כעיון ממדרגת הכוונה כאשר ה

טוכי

יבחר כסס ויילט מעשיכם: בתורה. כמרת מה רכינו עניו

אשר אין ספק באמתתם בעבור פרסומם והתמתדם והגותם בהמונים גדולים
 ה' אמר הכוזרי פרסי אין בכאן מקום לסברא, אך הסברא מרחקת רוב הדברים
 האלה. אך כאשר "תתאמת (ל"ה תאמת) הראיה והגסיון עד שיאמין בו
 כל הלב ולא ימצא דרך אחרת להאמין בזולת מה שנתברר אצלו יתחכם להקשה
 וינהלה לאט עד שיקרב הרחוק ההוא, כאשר יעשו הטבעיים בכחות המופלאים
 אשר הם רואים, שאם יסופר להם עליהם מבלי ראותם (היו) מבהישים אותם,
 וכאשר

אוצר נחמד

קול יהודה

קונו החכמים צבית שני רואים הצורה ופועמים בה
 קול, והיא מדרגת החסידים, ולמעלה ממנה מדרגת
 הניבאים, ע"כ: פרסומם. לכל האומות כלמרו פ'
 שגלה שמעו עמים ירגזו וגו', וכמאלמר רשב (יהושע
 ב') כי שמעו את אשר הודיע ה' את מי ים סוף
 מפניכם: והתמתדם'. כלמרו פ' עקב חכרת את
 כל הדבר אשר הוליקר ה'. חלוקי זה לרנכיש את
 במדבר וגו'. והוא מה שזכר הישמעלי סי' ט' כלמרו
 והיריד להם המן, והכליו אשר הכלילם אחרי קן
 לרנכיש שנה במדבר. חכר זה החכר סי' פ"ה כלמרו
 שעמדו שגדל לרנכיש את וכו': והגלותם וכו'.

אין ספק באמתתם. כלל הדברים המכריע שצורת בני
 ישראל: בעבור פרסומם. האומות והמופחים הנזכרים
 בזהר ובהרמב"ם מלך בעת היות אשילו אלל האומות,
 כמ"ס שמעו עמים ירגזו, והכך אמרה כי שמעו את אשר
 כובש ים את מי סוף מפניכם (יהושע ב'). והפרסום היה
 לא נהגש ולא נגדע כמו עם אורק הזמן ממלרים ועד הנה
 אחרכב הסוף ארצות עד כי נהרו כל לבנות הנוים אל מורת
 ישראל לחפון עליה פינות דחיסה: והתמתדם. שהיו נכסים
 מתמידים ים או ימלה בו או חדש ימים, ולדעת החכמים ז"ל
 המתידה כל מכה חודש ימים, ולא היה מקום לומר שהיה
 החגולם הם מקרא. וכן נלמד שכליו לא יום ולא יומיים וגו'
 עד חדש ימים, והכין המתיד לרנכיש כזה. ר"ל שהיה מקום
 לחפון ושקרב ולא ימלה בו כל עכב ועם זה לא נחמר להם
 לא חפון ולא מים שהיו המן והכלל תמיד עמם כמלמר
 ח"ל וכו' זה הכתר כמ"ס פ"ה: והגלותם בהמונים גדולים.
 כל הפעולות לא היו כפי ארץ אחד או משפחה או שבט אך
 רק במלרים לפני כל בני ישראל אנשים וגוים וכל המזון הגדול
 של המלרים רואים בעיניהם עמם:

בטומי בגדל ששלים רבוא: ובשכנו בתוך בני
 ישראל. ר"ל ולחפון ג"כ שבעו ששקן בתוך בני
 ישראל. וקריוב אצלי שמשפע הכסה ומשפטו בתוך בני
 ישראל: כאשר היה הענין האלהי וכו'. נזמן
 צות שני:

ה אמר הכוזרי לפרסי. כבר נזכר בדפוס יסו על כוזרי
 רבו הפרסי הזה וענין אומותו. והכוזרי שהיו
 עליהם כי מה שדמה להנהם מעטנותו ולגוה דעתו בדרכי
 בענין הדת נכונה ותולחו בעבור שאין בדבריו מקום שיוסבר
 אלל הדעת. כי מי שלבו אומה נלקב אחמת מקורו, איזה
 ציות יבנה לו להקטיע המימות, והדת הנכונה איזה מקום
 מנהגם. ואשר לא הורגל כבוד דה לא תעט דעתו רק בדבר
 שסברו מטה אלו. אך הסברא מרחקת רוב הדברים.
 לא נכלב שאינה נוטה לקרב אך אדרכב השכל מרחיק רוב
 הדברים שזכר ולא נוכח צום: אך כאשר תחאמת וכו'.
 אמר אין הדעת מתקבל להאמין שום דבר אם לא ע"פ שני
 דברים. האחד הדבר שהשכל מחייב. והשני הנראה כחוש,
 ולחמת גדול ענין הכוח מענין שאין אחר הירגשת הכוח
 רחוק אלל השכל לא מפתו זה וכויו השכל דבר הנראה לעין. ואם לא יבין רחשו ללא יבכך נבשחו וילין בחשפתו על קויר דעתו,
 ועכ"ס השכל נמשך בעל כרחו אחר הכוח וכופף הכוזרי שכלו מעט מעט עד אשר יבואו אחר האמת הדבר ההוא: עד
 שיאמין בו כל הלב. ולא הלא כולו נקבב להאמת הדבר, כי לא התכן האמונה כשכלל הדבר, כי לא הלא על עוד שאין כל
 נקי מסקולת הכוזרים על הספק: ולא ימצא דרך אחרת להאמין בזולת וכו'. כי כאשר יעמוד הלב במקום דר אין לנשות
 ימין ושחלל כי אם להאמין על ככה מהאחר שהתברר אללו כחוש ונכסיון: יתרחבם להקשה. או נלבו יבין כי עקר מה לו
 ככלו על הרמקת הדבר ההוא בטורס ראותו והוא מתחכם לקרב הכוח ההוא עם סכנות והקשים, ר"ל דמיונות אשר יתפש
 כחוש אחר השוש: וינהלה לאט. יבנה דעתו כמחיותו כרחוק שכלל האל: כאשר יבנה יעוד החכמים.
 חכמי הטבע המתחממים לנקב טעמי הכחות אשר על פיסה סתיה כל ככה הנראה לעין בדברים הנמצאים וכל ישעם וכל
 השכל לעומת על הספק ולטעם אחר סתיה על עין קו: בכחות המופלאים. ואם רואים חיות טבעיים דברים אשר
 כחם נלמ מכה: שאם יסופר להם עליהם מבלי ראותם. כמו דבר רחוק שכלל האל: כאשר יבנה יעוד החכמים.
 סהם כשואבת הנקרא מתלגט, וכויו מפסדים לו כי יש אכן אחד והוא מושך אליו הכרח ולא שום דבר אחר מן המצות
 ולא שחר גושים, ועוד הם יעמידו על איזה עוקף חד צלופן שיכול לכוון בהם וכויו: ואי ישעטע מעטמו ועימודו דר אחד המזון
 אל הקוטב הצפוני ושני אל קוטב הדרומי ומשם לא יזוז עוד. וגם הכרח להחזיק בקוטביו יקבם טבעו ולא עוד שהחזיק
 בקוטב הצפוני ושני אל קוטב הדרומי והחזיק בקוטב הדרומי יכוון אל קוטב הצפוני, ודבר זה קוידע ומשורשים: והיו במרחשים
 אותם. המניד זה על פניו לו יעידו בו אף אנשים, כי ישעון מי שם במלגנטע הכמה ומי נתן לכן חזים כינה יסרש כנשי

ה אמר הכוזרי לפרסי. כבר נזכר בדפוס יסו על כוזרי
 רבו הפרסי הזה וענין אומותו. והכוזרי שהיו
 עליהם כי מה שדמה להנהם מעטנותו ולגוה דעתו בדרכי
 בענין הדת נכונה ותולחו בעבור שאין בדבריו מקום שיוסבר
 אלל הדעת. כי מי שלבו אומה נלקב אחמת מקורו, איזה
 ציות יבנה לו להקטיע המימות, והדת הנכונה איזה מקום
 מנהגם. ואשר לא הורגל כבוד דה לא תעט דעתו רק בדבר
 שסברו מטה אלו. אך הסברא מרחקת רוב הדברים.
 לא נכלב שאינה נוטה לקרב אך אדרכב השכל מרחיק רוב
 הדברים שזכר ולא נוכח צום: אך כאשר תחאמת וכו'.
 אמר אין הדעת מתקבל להאמין שום דבר אם לא ע"פ שני
 דברים. האחד הדבר שהשכל מחייב. והשני הנראה כחוש,
 ולחמת גדול ענין הכוח מענין שאין אחר הירגשת הכוח
 רחוק אלל השכל לא מפתו זה וכויו השכל דבר הנראה לעין. ואם לא יבין רחשו ללא יבכך נבשחו וילין בחשפתו על קויר דעתו,
 ועכ"ס השכל נמשך בעל כרחו אחר הכוח וכופף הכוזרי שכלו מעט מעט עד אשר יבואו אחר האמת הדבר ההוא: עד
 שיאמין בו כל הלב. ולא הלא כולו נקבב להאמת הדבר, כי לא התכן האמונה כשכלל הדבר, כי לא הלא על עוד שאין כל
 נקי מסקולת הכוזרים על הספק: ולא ימצא דרך אחרת להאמין בזולת וכו'. כי כאשר יעמוד הלב במקום דר אין לנשות
 ימין ושחלל כי אם להאמין על ככה מהאחר שהתברר אללו כחוש ונכסיון: יתרחבם להקשה. או נלבו יבין כי עקר מה לו
 ככלו על הרמקת הדבר ההוא בטורס ראותו והוא מתחכם לקרב הכוח ההוא עם סכנות והקשים, ר"ל דמיונות אשר יתפש
 כחוש אחר השוש: וינהלה לאט. יבנה דעתו כמחיותו כרחוק שכלל האל: כאשר יבנה יעוד החכמים.
 חכמי הטבע המתחממים לנקב טעמי הכחות אשר על פיסה סתיה כל ככה הנראה לעין בדברים הנמצאים וכל ישעם וכל
 השכל לעומת על הספק ולטעם אחר סתיה על עין קו: בכחות המופלאים. ואם רואים חיות טבעיים דברים אשר
 כחם נלמ מכה: שאם יסופר להם עליהם מבלי ראותם. כמו דבר רחוק שכלל האל: כאשר יבנה יעוד החכמים.
 סהם כשואבת הנקרא מתלגט, וכויו מפסדים לו כי יש אכן אחד והוא מושך אליו הכרח ולא שום דבר אחר מן המצות
 ולא שחר גושים, ועוד הם יעמידו על איזה עוקף חד צלופן שיכול לכוון בהם וכויו: ואי ישעטע מעטמו ועימודו דר אחד המזון
 אל הקוטב הצפוני ושני אל קוטב הדרומי ומשם לא יזוז עוד. וגם הכרח להחזיק בקוטביו יקבם טבעו ולא עוד שהחזיק
 בקוטב הצפוני ושני אל קוטב הדרומי והחזיק בקוטב הדרומי יכוון אל קוטב הצפוני, ודבר זה קוידע ומשורשים: והיו במרחשים
 אותם. המניד זה על פניו לו יעידו בו אף אנשים, כי ישעון מי שם במלגנטע הכמה ומי נתן לכן חזים כינה יסרש כנשי

זכאשר רואים אותם, מתחכמים ושמים להם סבות מן הזכוכים והרוחניות ולא ידחו הראות. אבל אני אינני מוציא דעתי נוחה לקבל הדברים האלה מפני שהם חדישים לי ולא גדלתי עליהם, וחובה עלי לחקור בשלמות עד שאמצא "העיקר" (ל"א האמת): ואחר כך קרא להכם מתכמי ישמעאל ושאל אותו על חכמתו ומעשיו. ואמר לו, אנחנו מקיימים האחרות והקדמות לאלהים ית', וההדוש לעולם, והיהם אל אדם, ונרתיק הנשמות בכלל, ואם יראה ממנו שום דבר בדברינו נפרשהו ונאמר כי הוא דרך העברה וקירוב לשכלנו, "עם הודאתנו" (ל"א נודדה) כי ספר תורתנו דברי אלהים, והוא בעצמו מופת התחייבט בקבולו בעבור "עצמו" (ל"א חזקו), מפני שאין אדם יכול לחבר ספר אחר כמוהו, ולא "נפרשה" (ל"א כפרשה. ל"א נפרש) אחת מפרשיותיו, ושנביאנו הוא חותם הנביאים ומכמל כל תורה "הקדומה" (ל"א שקדמה) לו, וקורא כל האומות אל תורת ישמעאל, ונמול השומעו השבת רוחו אל גופו בנן עדן ונעימות, לא יחסר מאכל ומשתה ומשגל וכל אשר תאוה נפש, ועונש הממדה הליכתו אל אש לא תכבה ולא יתמו יסוריו לעולם:

ן אמר לו (כ"א איננו) הבזרי מי שרוצין ליישר אותו בדבר האלהים ולברר אצלו כי האלהים מדבר עם בשר ודם והוא מרחיק זה צריך לברר אצלו דברים מפורכמים

אוצר נחמד

קול יהודה

למינו סוכה אל לפון והולך אל דרום: וכאשר רואים אותם מתחכמים. מפני שזה דרכם לדרוש עממי טעמי: ושמים להם סבות וכו', משמים להם סבות רחוקות, מאחר שלא עמדו להם הנחתם ללמד זה ע"פ כחות הגופות והסודות יבואו עזות ממרקה ויחמרו כי זה האנן ברית לו עם סוככים בעבור נעימות אל הקדושים ודרך רוהניות לו: ולא ידחו הראות. וכל זה הלךו סתים שלא לדחות מה שנייטסם רוחות: אבל אני אינני מוציא דעתי נוחה. ר"ל אם ככה יעשו הטעמים הוא מפני שילך קן נעימים. אבל אני מאחר שהדברים רחוקים ממני להם אכסוף דעתי בעל כרחי לקבל אותם, כי לא ידעתי כחם קף לא שמעתי על כיום: ולא גדלתי עליהם. לא נגדלתי בתוך הדת הוא עד שיהיו הדברים נכבדים בקרבי מימי הנערות בעוד שלא נשאל שכל ואז נתקע הענין בדמיון גם כי יזקין לא יסור ממנו, והיה לי כזה מקום התגלות שכן נחלו לי אבותי, ומאחר שכל מגמתי לחקור הדת האמתו למען אבחר בדברים אשר לא שערס השכל הדומים מקרוב בלו. וכזה נספקו עמנות הדרכי

ההם היו ונבראו, וכמו שזכר הרשב"א בתשובותיו סימן ט'. ועוד יבא דברנו על זה בכימון ס"ה: שיהם חרשים לי. והסרתי הרלוס והסנין שקדם זכרם: ולא גדלתי עליהם. להל הקשקה להם וכו': ודוחם אל אדם. כי לאשון אדם יולד ואלהנו גלגליו: והוא בעצמו וכו'. הספר עלמו עם יופי מליטו וסודרו מפני לב האדם להאמין כי יד אלוה נעשה בו נהדרו אשר שם עליו: בעבור עצמו. יען מלאתי בנסוטה בעבור חזקו יש לנו לנלמד בו בעבור עולם מדרגתו ויקרהו של ספר: ולא כפרשה אחת מפרשיותיו. עניינו שאלו לחבר ספר כמוה גם לא כפרשה אחת מפרשיותיו. ואם כה יאמר ולא נפרש וכו' וכמו שאפשר לחקן הטענה האומר ולא נפרשה. יסיה עניינו שלא הורשה שום בריה להתחכם בפירוט

גם הוא הן לרבו: ואם יראה ממנו. ר"ל אם נמלא בתורה שום דבר המראה על הנשמות: נפרשהו. מהרשים אותו שלא ע"פ טעמו: דרך העברה. ר"ל שלא נדקדוקו מכוון רק כדי לשגר את האון: וקירוב לשכלנו. שהדברים נאמרים קן לקרב הענין אל טעם: עם הודאתנו. ר"ל ניוחף לזה הם מודים בספר תורתם וכבודו הוא מלומדם ואומרים על ספרם שיהו דברי אלוהים והוא פת דם: והוא בעצמו מופת. הספר הוא תשובה מוכרז מימי הגשון ונכסותו פעילות לפי דמיונם. אין זה רק אנוש אלהים דבר בו נאמנית דם דמיון מוכרז בספר הוא: בעבור עצמו. בעבור עלם הספר הוא, כי לא מוכר בספר תורתם שום סלל טעם. ע"כ אמר שהדברים עלמם כן עין לאמונו. ר"ל מפני חזקו, יתקן נפרש ע"פ שהדברים מיוסדים כנכס יוסר דברי אמת ויסם חוקים שאין דרך לדחותם: ושיבאנו דוחם הנביאים. סוף כנביאים: ומכמל כל תורה הקדומה. הוא אמר דבר זה תחורות הקדמון לפני לא נתנו עד אום סומן שהוא בו כלומנו שהוא שליח האל לקרוא כל שוכני תבל אל תורח: ואמול השוכעו. לנניח טעם: השבת רוחו אל גופו בנן עדן. הם אומרים כי הליס סריוק אמר מיסתו תחורת הטעמה אל הגוף כמו שסיה קודם והוא נכנס בנן עדן ומתעט עם עד רוב טוב ונטינו: ונעימות לא יחסר. כל מיני פענוגים הנשמחים אל הגוף וכל התאוות אשר יתאהו בעולם היה עם יתאלס, וזה יומל לו טהק ככל אום נש: הממרה. בתורחם: אש לא תכבה. ר"ל נניסם: ו מי שרוצין ליישר אותו וכו'. כלפי סיום דברי הישמעאלי שאמר שהסיה טעם שלו האל לקרוא לכל האומות אל תורח, ונכשמות דבריו שלא על דיו שום אמת או מופת אף שספר הדת טעם הוא עלמו כעד. ע"פ עטן הבזרי וכו טעם יאמינו בו העולם כולו, וכי מי שרואה לנכר ענין גדול כזה שססם יתמך דבר עם נש. וכו'. והוא מרחיק זה. נדקן סמוכע ככני אדם עם מרחיקים להאמין: וכלפי סוף מופת, וכמו שכן היה תפן הבזרי ממנו שזכר לו ודבריו הם שאף הוא יאמין בדת לעולם, ופי בואה סומל להכניס ראשי בעול דת: צריך לברר אצלו דברים מפורכמים. ע"כ פתח וזכרן

מפורסמים שאין מדה להם, ולואי שיאמין עם זה כי הבורא דבר עם אדם. ואם ספר תורתכם מופת לכם והוא בלשון ערבי, אין מכיר מופתו והאות שלו לועז כמוני, וכאשר יקרא באוני אינני מבדיל בינו ובין זולתו מלשון ערבי עד שיאמין (כ"א שאמין) שהוא האות :

ז אמר לו (כ"ב לאיננו) החכם וכבר נראו על ידו מופתים (כ"א אך) לא הושמו לאות בקבול תורתו :

ח אמר הכוזרי אין הדעת נוחה להודות שיש לבורא חברה עם בשר ודם כי אם במופת

אוצר נחמד

קול יהודה

לרץ שיהיה על ענין ספור מזרחים כמה נגון וביס מזרחים המשיג הטבע, או אז יכעב לב האדם בכלתו מאמין ואז ידע כי זהו הבורא אשר נראה על זה הנבט הוא בעצמו שזה אותם הכיור אגודתם מפני רצון הנביא, ולא ידע כי דבר ה' אמת כפיו מלאכה שאלה ליהוה הנראה כמות: ולואי שיאמין וכו'. כי אלהי מי שמאמין נכסים עדיין אינו מאמין בשלמות שה"ס ידבר עם האדם כמ"א, וזהו שהיה התחלתו מן הבורא וכמ"א שהכר כפי' ס'ז מזה התאמר, וכמ"א (דברים ה') היום הזה לאינו כי ידבר אלביס את האדם וחי :

כפירוש הספר הוא למעלה, ואפילו על פרשה אמת ממנו. כי הק לשמעאליו הוא לבלתי חקור על דהם, וכמו שזכר הרי"ל כפי' ישעיה (ג"ד) על ספוק כל כלי יוצר עיני לא ילחם :

ז ואם ספר תורבתם מופת וכו' אין מכיר מופתו וכו'. כי ח"ל לעמוד על פליאת עיניו רק כשהוא נקרא בשלשון עמו. אבל בשלשונים אחרים לעם לועז אז הוללה יפתחו של ספר ואין מליצה על השוכה לבלם. וזויה אפוא אלל הלועז מופת על פליצה עזותיו בלילות שבו. ולשון מופת מורס בכללה גם על הנעשה בשניו בעצו של עולם ואם אינו לאות ולסימן על אמתה דבר. ולשון אמת הוא מיוחד להודיע על דבר נפלא שנעשה לסימן על בירור דבר. וכן דברי רש"י בפרשת בחמור פ' וזהוהקן בלמות

בסימנים להאמין שהוא שלוחו של מקום כגון מה זה בידך. מופתים הם נבלות, שהביא עליהם מכות מופלגות, עכ"ל. והאמר הרמב"ן קיים פ' ראה על ספוק ובה האות והכופות יענין שמה. על פי אחרי אמרו אין מכיר מופתו הוכיח בהלכות והאות שלו בהיותו לשון מיוחד מן הרשפון. והבצת הכמוכה לו מסייעתו, בלחמו וכבר נראו על ידו מופתים לא התמו לאות בקבול תורתו: עד שיאמין שהוא

ז אמר לו החכם וכבר נראו וכו'. הנה הוכיח את אמת שנתת בלנת הנביא הכול שם אלוהיו ארוות וזו ראו כל בשר יהיו הנועדים עמו במעמד הבור, אך לעם נראה שכבר הלשו ובלכו להם האביבים הללו ומת כל הדור הוא הנה נביאים אשר קמו מתחריבים והדור האחרון הוא אין להם שיעור רק איתו הדת: אך לא הושמו וכו'. קעה הוא לא אוכל להביס לפניו אותם הנביס להשיע על קבלת תורתו כי האמר ערבך ערכא כרין. ואם תבעונו כפיו קצבו איתו למוד לבוק לשון ערבי ותמא' כדשקן. ואלי שמעתי שהנביא השיעאליו היה אמר שהם עלו אין נודך להכרעת המוסדות כי הוא מקובל כשכל ואין בו דבר שהשכל ממא':

ח אמר הכוזרי וכו' חברה. ר"ל שיהיה רוח ה' נבדס: כי אם במופת. הנה אמר כלפי דברי החכם אשר פנינו לו ספר תורתו לבדו לעד על דברי הנביא שלו שאליס שלחו

דאות. נראה שהנבט הנכונה עד שאלמין וכו'. וכוננו לומר חייני מבדיל בינו ובין זולתו עד שזוכל להאמין ולהכבר מחוב כי הוא המופת והאות על היותו אלהי כאשר דברת. או יהיה חוכן הנבטא עד שיאמן ועיניו שילחן אלל הכל. (חולס כ"א שמעו המלות הללו ארבעות) :

ז אמר החכם וכבר נראו על ידו וכו'. אשר ראיתי אני עוב אשר יפה בדברים אלה הוא היותם לתשום הספור אשר החל בו להודיע למלך משפט שישמעאליו ומשבו ובלאו הם סמוכים ומצרים לאמרו ולא יתמו יסוריו לעולם. כי אחרי הודיעו שהספר הוא מופת לעמו ומתוך אל ספור הנכלל בו מותרים ולאחותם. יהיה כנחה דעתו להשלים ספרו בדבריו אלה. להודיע כי מכלל המופתים הנעשים פ"י נביאים לא הופת הספר ולא יחוב קבול תורתו רק מופת הספר עמו אשר זכר. אלל שהמלך נכנס בדבריו בשמעו מופת הספר ולא יכול להחלוק לגמטו הנבט עליו. וזהוהי כן גם החכם המלויח אל כלל הפעול יתר הדברים ששאלו בכה אלל כונתו. ויהי כאשר תמו כל דבריו אשר מחוכם הכיר הכתרי כי לא משאר אחר מופת אחר על בירור עסקו רק כל יפעו וכל חפץ כי לו ימיח עד לחמן מעממותו של ספר כלומר, אז ראה ויספר כי לא יוכל להאמין בדבר אין מופת לו בשמיו של עבד. ובכן יסורו הגממות העולמים בחשבות הללו הנראוה בלתי מתחסוה ומטוטות (*):

בספור

(* הוא למה זה דומה לענין הספק דבורו של נחש כאשר החל לפתוח את האסם בלחמו חף כי אמר אלביס לא לחלו מכל עין הן, ועדיין היס דבורו תלוי ועומד עד עת נא תלמונו אח"כ בלחמ לא מוח שמוון, כי אז משמעו תרין בניזיס פליטה. אך אמנם הספר שידעו כין שיו של נחש ערס יכנה בניזיס אומר של, והאסם ננכס בדבריו והספיקוהו בדרך פיסורו, ותאמר לו ס' כי לא להוכיח אשר לא טעל לאכול מכל עין הן כי אמנם מפני ען הן נחל וגו'. ועל הדק היה שרש ככל השקירה :

במופת שמהפך בו טבע הדברים, כדי שיוודע כי זה לא יוכל עליו אלא מי שברא הדברים מאין, ושיהיה הענין ההוא לפני המונים יראוהו בעיניהם ולא יגיעם בספור ובקבלה, ושיחקרו על הדבר ויבחנוהו בחינה אחר בחינה עד שלא יפול בלב אדם ספק "כי יש" ("לא שיש) בו צד דמיון או צד כשפים, ולואי שתקבלנה הנפשות הדבר הגדול הזה, שבורא העולם הזה והעולם הבא והמלאכים והשמים והמאורים יתחבר אל החומר הנבזה הזה, ר"ל האדם, ושדבר עמו וימלא משאלותיו ויעשה בקשותיו :

אמר החכם ספר תורתנו מלא מדברי משה ובני ישראל, ואין מדהה במה שעשה בפרעה ושבקע את הים והציל את בחיריו וטבע את אשר קצף עליהם, והוריד להם המן והשליך אשר האכילם אחרי כן ארבעים שנה במדבר, ושדבר עם משה בהר סיני והעמיד השמש ליהושע ועזר אותו על הנבזים בני ענק, ומה שעשה קודם לכן מן המבול ומהפכת סדום ועמורה. הלא ("לא כל) זה דבר ידוע ומפורסם ואין בכל זה צד סברא שהיה בתחבולה ולא בדמיון :

אמר הכוזרי אני רואה שצריך אני לשאול ליהודים, מפני שהם שארית בני

קול יהודה

אוצר נרמז

ה בספור. מלאכים יהודים מני דורו: ובקבלה. מדורות ראשונים אשר לא היה לקבלתם מוצא מפרסום המונים רבים מעין קבלתו שהיא גמראה העין כדבר הנכר סוף סי' כ"ה: משאלותיו. משאלתו לבו מרס יקרא והוא יענה: בקשותיו. עוד הוא מדבר ור' ישמע, ובה על דרך האות לבו נתת לו ואתה שפוחו כל מנעם סלה :

מדברי משה וכו'. ומה שעשה קודם לכן וכו'. הקדים מה שפרסומו גדול לפני המונים המונים מיומת משה ואליך ואחר כך גבל עליהם הדברים הקודמים אשר נכתבו גם הם בנחת משה, כי המפורסם עד אשר על העולם. וראוי להודיעך כי הטעם שכתוב בו והציל את בחיריו וכו', ושהעמיד השמש ליהושע, הוא הכוון בעיני, כי קן יעלו כהונו כל הטיעוץ הללו, שהרי בההודע עיני יהושע כי הקצור בעיניו ובהמשך אחר עיניו הקודם אף הוא הקצה את פניו ליהושע. והכלל הזה המלאכה זורק בשום שכל, כי תהלה זכר מה שפעה בפרעה לעמם רשעו, וסמך לו מה שפעה לישראל עמו ובעבורו, ואחר זה דבור ה' עם משה שבר סיני, ואחר כך מה שפעה ליהושע, ואחר כך חזר אל מה שפעה קודם לכן וכו'. ולפי שהודעת המן והשליך היתה קודם הדבור עם משה בהר סיני וגם אחרי כן עד ארבעים שנה, כי גם השליך נמשך כל הזמן הזה לפי דעת חז"ל, על כל אחר והוריד להם וכו' אשר הציגלה אחרי כן וכו' :

ש צריך אני לשאול ליהודים. הורה בלשון זה על הסכמתו הקודמת שלל ישאל מחת יהודים, כאמרו סי' ד' לכל היהודים די יבמה שהוא מראה משפלות ("לא מסכלתה) ומעשה ושהכל מואשים זאום, וכן אמר אל"כ סי' י"ג ממכים הייתי שלל לשאל יהודי וכו'. כי אמנם לא צד לידו מדה זו הלא אדם על פי הדבור אשר נעשו עליו פגמים מפי חכמי האומות באחורמותו כי לכבוד זה הורה היהודים יתר יתנו: ח"ל רופאי שהם שארית בני ישראל וכו'. ר"ל

שלאו בלחם. והוא דבר נגד הטבע לא נראה כמיוס מיזם ברוח ה' את האדם, ע"כ נדבר מקליט כוח לרוח הכוזרי והמופת ג"כ מהסוך הטבע, שלא עד זק יבז משפט הרון שהעולם מהורס וכל אשר בו ונכרלים נכרזו גמור ודעת האלוקים מאמני הקדמות כולם כעשן מכלה, אבל מופת ופוחו מעש הוא לענות בזה: לפני המונים. קצוץ גדול מאמנים שכולם רואים יחד: ולא יגיעם בספור. שאחד יספר לתבדו מה שפעה: ובקבלה. שהוא ממלין לו ומקבל דבריו. ובני הכוזרי בלשון גמלה קבלה מיס או לא קבלה מיס. לומר שלל דלא הסמונים כולם רק אחד יספר להם וסם מקבלים ממנו, ר"ל ממלינים לו: צד דמיון. אחיות סינים: או צד כשפים. ואל"כ כמה יבזו זה, אמרו שיש סינים שהתקם בעצמות מיר בו, כי הכפוף שעי' ספרה אחרת, כדי האלוקים שפיעה שאינם ממלינים לשבתו ג"כ :

ואין מדהה. אף בזה מוקף לרחות שזכר הכוזרי: את בחיריו. וזע אכרסם יתה ויעקב אשר נמר ה' בכם לקחת אותם לו לעם, ומתחיל מזה הכוזרי שיש לנורא ית' עם בני אדם וצמר את הכרית ואת הכתר לאלהים הקדושים עד סוף העולם, והוא סוד אמונים וקדושים: את אשר קצף. מכוזר גמולו כעובד לנזירים וכעובד לרשעים מאת ה' מן השמים: ודבר עם משה. כהתלה זכר קיום בני ישראל בזה ואלה שמלטים עידי שגאלים וסמך לך חסם וכל זה לעיני כל ישראל. ואחר זה גם הכרית מודעת עם משה: ומה שעשה קודם לכן. כהתלה באל לו שמהפכות ומגמלת משה ומהימים מזה לשלשון הכוזרי עם ע"י משה ממה שהיה קודם לכן. ותכלית דבריו זה שהתם סגם ביאר לו שצדד מקדם סופר עמם סכופים מודעת אותם לכל הארץ כי ה' ששמים הקיף על בני אדם כחומר מיוחד. ומעשה רואי שמליני כי הוא יתה הכוזרי מהכובד הישעמלא בעבור וזוי מלאכה וזכות דבורה :

אמר הכוזרי אני רואה וכו'. מתחזק ומתעלה על הסכמתו הקודמת שמתבן שאברהם עלה מביאדים כי מורה ע"כ שלמות

על פי הדבור אשר נעשו עליו פגמים מפי חכמי האומות ח"ל רופאי שהם שארית בני ישראל וכו'. ר"ל

בני ישראל. מפני שאני רואה שחם הטענה ודראיה לכל בעל דת כי יש לבדוא תורה בארץ. ואחר כן קרא חכם סחכמי היהודים ושאל אותו על אמונתו:

יא אמר לו החבר אנחנו מאמינים באלהי אברהם יצחק ויעקב המוציא את בני ישראל ממצרים באותות ובמופתים ובמסות, והמכלכלם במדבר, והמנחילם את ארץ כנען, אתר אשר העבירים את הים והירדן כמופתים גדולים, ושלחו משה בתורתו, ואתר כך כמה אלפי נביאים אתרו מזהירים על תורתו, מייעדים בגמול הטוב לשומרה, ועונש הקשה לממרה אותה. ואנחנו

אוצר נחמד

קול יהודה

מאזחם בני ישראל אשר עלה זכרונם לטוב צפי הזמות אשר חקרתי על אזוחם עד הנה, כי לבי ישראל היה אור במהשבות. ואחרי דבריהם צביהם ירצו לשאח את שמוחם על שפתיחם. עדות לישאלם להודות על היותם השרש והיכוד שהכל הלוי בו. חרדה נח וארחה: על אמנתו. לא זכר נאן שאלתו על מעשהו כמו ששעש בשאר חשי התורות שאלל כל אחד מהם נאמר ושלל אותו על חכמתו (שהיא אמונתו כמבואר למעלה) ועל מעשהו. ופעמו חלני לפי שעם הזכרים היה ספורו של מלך מעש מזער ואידי דועטרי מליחו הנח להו מחבר הספר בלישא קלילא, לדבקר אחד נאמרו. לא כן יהודי כי הספור עמו היה צנוח ונחת והדברים חלוחים, על כן הושם כל חלק צפוי עמו, והיה ראשיתו על חלק האמונה שרשי דעותיו. אחרי כן יתגללו ג"ל הדברים על מעשהו בפרט. אח הכל עשה המחבר יפה בעתו. כי עם היווח כוחה הדברים כלשר נטלו כמו שהיה בראשית אמריו, נאחם הדברים היואליחם מפי עושיהם על פי סדור המחבר וכמו שכתבנו שמה. ומקום היות לנו להאמין ג"ל שהמלך מדי ראונו כי יהודים הם העטעה והראיה לכל בעל דת גור דעתו מאלו להארץ לבלתי פנת אליו כחמור. ועל כן התחיל לשאול על

מלוחם נחמד כפי' ד', ולא נתן לו ה' לב לדעת כי חרבה זכה חקך הכורה היורד מן השמים מאחר סכא חיי העשוע, ואחר חמרו כי הכנעה גוף הוא עליית הנש, ומשח הדון עתה שיהיו טהלי דח אהכניע ומזכאחם צבוה"ו וכמ"ש (עמוס ג') רק אהכס ידעתי מכל משפוח חרמה על כן אהקוד עליכם אח כל עוניהכם. ונאמר (משלי ג') אח אשר יאכח ה' יווח. ומכר כלורך דברי הכוזרי מאחר ד' סימן ק"ב. וזה טוע על אח"כ כלשר ראה שחורח משה הוא רוח אהיכס של כל הזמות: שאריות בני ישראל. וזה הזכרים צפי כל הדמות כי ה' דכך טוב עליכם וזה ראשית חמוח: דמענה. מהם טוענים ומקשים נגד הכופרים: על אמנתו. זלא שאל אותו על מעשהו כמו בקדורים, כי טוע על וטוע כי הכרח מוח להם ואין לפרוע רק צומן ארוך: **יא באורות ובמופתים.** פי' רשי' זל בוחחאן ארוח הם סימנים להאמין שהא שלוחו של מקום. מופתים הם נגלוחם שהכיר עליהם היותם ע"ב: ובמסות. סם וסימנים שהא דמיון יסורים של אהכניע שהכיר עליהם כדי למקך גוסס והכניע חומרם לעבודתו ית', וכמו שכתוב ויען וירעיקן ויהלילך אח הן, ונאמר המתהלך מן מזמיר ויגל נתען עוקר ולמען נאמך: סייעדה חמומים ומעטיהם, מלשון ואל חוף היס עם יעדה (ירמיה מ"ז) פרגס ונתן ועל ספר ימח הן חמומה, ויעין כסימן ס"ג: בכל

הספור עם החבר הל. עם היווח מוכים החלה שרשי דעותיו. ובעתו יהיש השאלה על מעשהו ג"ל לפי הזדמנות הדברים המשולשים ביניהם. ונלעדי זחה קרוב לשמוע כי להיות עיקר משמרת יהודי מוסד על רוב מוח מעשיות מפורסמות לעין כל, לא ראה המלך ליהד שאלתו על ידע בשכבר לקחה חזו שמן מניה, אבל רעה להתחקות על שרשי מחבר אמונתו האפונה, כי מעניה לא ידע אחו מוחה. וכבר למדה סוד טעם להשמש זכרון מעשה שאלתם העיונות ג"ל, וברי הוא ספורו מונח לפניך:

יא אנחנו מאמינים באלהי אברהם וי'. ואנחנו מאמינים בכל מה שכתוב וי'. ראה ראשית לו לערוך לפניו שלחן הספורים המפורסמים והנדעים במקלותם עם רב. אחרי כן הצגלה אחירו לכלול בה כל מה שכתוב בתורה המגלוחה הקדומה כי הם חלקם מחוקק סגן לעון היום הסודה חרן וכל מה שמשך המחבול והאיכות שדוד וי'. הוא הסדר הזה עמו שהיה שומר וערוך צפי ההכס הישמעאלי סימן ס'. והוא הגלות להקדים היותה גלה כי ממנו תולדות מופח על אמתה האעלם: באורות ובמופתים ובמסות. עיני משוטפות בסדורם אל סדר קדימהם כמבוא. כי שם מוח חקר התלה ס' שמות והיה אם לא יאמינו לך ולא ישמעו לקול האלשון. וזוהי אם לא יאמינו נס לפי האותות הגלה. אחרי כן פרשה וארצי כי ידבר אליהם פרעה לאחר חנו לכס מופח. ונאמריהם ובעקבותם פרשה והאמין את הנסה אליהם לנח לקחת לו עני מקרב בני במסות וי': אורי אשר העבירם את הים והירדן. פרס עברס אח הירדן מדי כנעס ארץ סיוון ועונ החלו לנהול בלרן כנען הכל גחלהם דבר הרע"ו פרשה חקק על ושלח ישראל מלאכים אל סיוון וי'. ופרשה מנוח אלל וכל אשר לא יכא בלש וי'. והנה נתאחר זכרון היס כדי ללרפו אל הירדן, כמו שיתאר ג"ל עיין שליחותו של משה כדי לטמן אליו שרר כנעניחם. ואל הקטיל זח הכוזרי שחמיה סיהם כמזוד דבריו הגלמנה שפתי מיהם לו

ואנחנו מאמינים בכל מה שכתוב בתורה, והדברים ארוכים :

יב אמר הבזרי מסכים הייתי שלא אשאל יהודי מפני שידעתי אבוד זכרם וחסרון עצתם, כי השפלות והדלות לא עזבו להם מדה טובה. והלא היה לך לומר היהודי, כי אתה מאמין בבזרא העולם, ומסדרו ומנהיגו, ובמי שבראך והמריפך (כ"א או כבוראך ומטריפך) והדומה לספורים האלה אשר "היא (כ"א הם) מענת כל מי שיש לו דת, ובעבורה הוא רודף האמת והשווי להדמות לבזרא בצדקו ובחכמתו : **יג אמר** החבר זה שאתה אוסר היא הדת החקשית, מביא אליה העיון, ונכנסים בה ספקות רבות. ואם תשאל הפילוסופים עליה אינך מוצא אותם מסכימים על מעשה אחד ולא על דעת אחת, מפני שהם מענות, יש מהם מה שהם יכולים

אוצר תנוד

קול יהודי

בכל מה שכתוב בתורה. ולא התקדף האל ולא סמך דמו, לאפוקי דעות הפרכי ויבטלעלוי כנוכר לעיל : והדברים ארוכים. דכתי הכורה והמאזן לריבוי בלאו ארזן כן נשפט כן נבעלש נשכן שעליו נאמר (איוב י"א) אלוכה מארזן מזה ורמזה מני ים :

יב אבוד זכרם. בתהלה חשב כי יהודים הם אונדי עגוז ומעולם לא נקרא שם ה' עליהם כנוכר כפימין ד', וכאשר ראה כי ענו מלאכי גוי לתת יקר לזכות ישראל, חשב עתה אשר זכרונם נעזב ולא עמד עמדם כב כמו שהיו ביומים הקדמונים : והסרון עצתם. האף גלג נמר נדעשו שאין בהם תבונה לגמרי שא"כ היה פוסק נדמו עמו. אל תחב שגשג' לא למדו דרכי הדיקט והיוטות : חזית לך לומר היהודי. כלומר מאחר שהיודים מהם ימד ומכב פנה לכל האומות המאמינין ביהדות העולם והסגתו הפרכית, א"כ אתה יהודי סיה לך לקדש פני בגלו הדברים : שגנה כל מי שיש לו דת. אלהי לכל בעל תורה, ובענין אגלגן שגזו מרוב שיעובם ורלו מי ברא אלה (ישעיהו ט') : והשווי. להסוות מודויו אל דרכי הנזרא יתכ', וכמו שאמר הפילוסוף למעלה שגזר טעב האדם רלוו להסדק בלמת אודק, להסוות להכלל הסועל העומים לו חיים בעוה"ז ובעוה"ב. לפיכך היה נראה לו שראוי להתחיל מן הפסוק שיהיה מדר הטלל והטעב, ואחר זה התחיל שגלגשו מדר הדת הקראת מלות השמע :

יג הדרת החקשית. מוזלח מהקייס והדמיונות דרך עיון דרך הפילוסופים, והקב נגלגון הפילוסופים סוכה. ולא זאת סיהם נקבוק מה ק' האוז כי פנים לך להסוות סיהודים. הסכר סיהודים אהם, ק' דרוש מלחם. ידעתי כי פתיגם בחליטתם דרייסם, שאין להם יכוד רלגון רק סיעוין האנטי מהתקבץ ארס וזלס : על מעשה אחד. דת הטלל אהים מה יעשה האדם וזו נו. זו יחלמי שגל נדיבות יקס ויגמול סהדים. וזה יאמר שירושט עגמו מתמר בני אדם ויהסודר ביעות. וזה יאמר שיהסנת בגל מה שאשכר : ולא על דעת ארת. יש שהאמינו בתומר קדום כמו אלגסון וכייעטו

הסרון ענה בתשובתו הנמשכת : והדברים ארוכים. כ"ל אם בלתי בתגלת ספר כנוב על מתלגות המים דעים אשר נכללו בדברי אלה המעטים, ארוכה מארזן מדה. להניגים אי חלפער על דגל אמת. והפער יבא אל המלך להטוים לו ספורים ארוכים אשר לא יקרא להאריך בעינים אהה דמו לשקפו במימה ולהטליכו מעל פניו אלל והפיו. על כן חשים די לפה כי לא ידעתי מה אעשה. ואולם פרשה זו קטנה הרי היא ככל הורה המבור כלס. כי כלל הנה ארבעה הקיימים אשר אזכרו בהקדמה שעליהם העניב אמרתו בכל הסך הפרק. כי הגם דרדו העיון האלהי הדבק בצוהמה, עולה לבחן אחרו אהתו ממלמיים בללתי אכרסה יחוק ויעקב המוציא את בני ישראל ממזרים בלזרותם ובמסופים וכו'. וישראל, הרי כבר אמור. וארזן ישראל, גם היא חכרה במדמו והגמילס את ארזן כעטן. והחורה היתה שומה בפיו במדמו ובלת משה בתורתו וכו' : **יב מסכים** הייתי וכו'. שאתנם ידעתי כי קן תהיה תשובתך אלי בעסרון עגס.

הסכמתו זאת היתה כפרס ידע מה יענו מלאכי גוי הם החכמים אשר שאל את פיהם החלה ונתנו יקר לדברי משה, וכשהוראת דבריו סימן ד' בלמדו אלל סיהודים די לו וכו', וכמו שכתבנו גם כן על אמרו סימן י' אי רואה שגזרז אינן לפאל ליהודים וכו' : אשר היא מענת כל מי שיש לו דת וכו'. גם דת הפילוסופים ככלל זה, כי עס היוחס מרחיקים הכריאה המורה על החדות כבר הודו על היוחס ית' בורח דרך העברר לענין שוב כל הסבות אליו, והוכה מוסקת על האדם להגדילו ולרמומו להסדק בדרכיו כמו שג' הטל מוצלר בדברי הפילוסוף סו"א. ולא"כ סיה לך להכירי החסדים הכוללים אשר מלדס הוסלה על כל אדם חוכה להמקד לעבודתו : האמת. בעיון : והשווי. נמעשה : בצדקו. כנגד המעשה : ובחכמתו. כנגד העיון. וכבר ביארנו סו"א' על איזה אופן יבחנו המעשה אלל הפילוסוף :

יג זה שאתה אומר היא הדת החקשית וכו'. כ"ל מה שגזרנה על טענת הדיבור יתכ' בורח מסדר ומתכוין וכו' אשר חלמר כי היא זאת טענת כל מי שיש לו דת וכו'. יהיה אמת שיהיה טענה הדת ההקשית מביא אליה העיון, אך לא בגל עליה אזה או מוסת מן הכוח הכבד ע"ה המעמדות המפורסמות. ועל כן נכנסים בה ספקות רבות, כי לא ידעו ולא יביעו את אשר יהלכו ביופך לגב ובכסרון מעשה להדמות לעליון, וזה שאם תשאל הפילוסופים עליה אינך מוצא אותם מסכימים על מעשה אחד, בתלך המעשי שזכרה בקדמות, ולא על דעת אחת, בתלך השינוי שזכרה שמה. והעדר הסכמתם על זה עמוכה על היותם רחוקים מן הטובה. וסיה זה מפני שהם שורם טענות וכו'. וזלס דעת - אתר לימודי יהדות רוח * www.daat.ac.il למר

יכולים להעמיד עליהם מופת, ומדגם מה שיספיקו בהם דבר שתתיישב הדעת עליו, ומתם מה שלא יספיקו בהם, כל שכן שיעמידו בהם מופת:

יד אמר הכוזרי רואה אני דברך היהודי טוב מפתחתו, ואני רוצה עתה שאוסיף לדבר עמך:

מן אמר החבר אבל פתחת דברי היא המופת, ועוד כי היא הראיה אין צריך עמה לא ראה ולא מופת:

אמר

קול יהודה

אוצר נחמד

וכיעשו, ויש מהמניי הקדמות כגלל כמו אריסמו כחכר לשגלה סי' א': מופת. דרכי העיון בעקשים ודמויות כמ"ס ר' שמואל בן תנאי כביאורי המלות המורגות ל', מהלוק על ס' הלוקים, ס'א' מופת, וכן' גלות, וכן' סוקו לו גדי, סד' כשירי, ס'ה' בעעשה. המופת הוא שלל הקדמותיו אמתיות ואין אחריו אום מוקם נגמגום דמיון מופת הלמודיות. וגמטת ממנה גלות, והוא בקדמותיו מפורסמות. ולמטת ממנו הסוקו, והוא הסקדמות שלו: מסקדקים כשיי הכוון העם ומיישיים דעתם לקבוע בלבם להבנת איזה דבר והוא כענין הדורש ולכן נקרא גדי. והשירי הוא הסקדמותיו מביאיים דמיון בלב המופתים סן מתיקוקת הדברים או שיר או מליגה לבאמין איזה דבר. והטעמה כשמה, או שמהה מסקדמות טעות, או בנין היקף והולרות כעשות:

יד רואה אני דברך היהודי טוב מפתחתו. תבש הוא דברך אשר אמר שאין כיודיים יודע לומר דבריו מואחר שמה דבריו לא ביארו הכוון, כי ההתחלת המיד לריבין לטיות תיקום מכל דברי הדיקק הבחיים אחריו שהוא כמו יסוד לכל הדברים הבחיים אחרים:

מן אבל פתחת דברי. אמר לא כמו שגלה על דעתך דברך ריק הוא, כי אודרכ ממנו יחד ממנו ענה לכל הכח אחריו וחס ריק הוא מן הארץ: ועוד כי היא הראיה אין צריך עמה וכו'. יתכן לערש שר"ל שזה הסתימה היא

אמרנו בתמימי בימן י"ד, חזו מה שהייתי משחד עליך בהם המופת בהכמות ההרגלויות והבניין בשמו הנשפות על כל מה שאמרוהו בעצמם ומה שחזרו בעצב וחסו שכל מה שאמרוהו מופת, ע"כ. וכבר הורה על דופי הטעמה המספיקות שאשילו המדוקדקות שבהם משחחס בהם מוס עד. באמרו ברביעי סיון ג' כי הראיות מהשנה וכו', עד אמרו אך דרכי הראיות מהלוק, מסן מדוקדקות עד חלתי, ומתן סולגרות, והמדוקדקות שבהם, הפילוסופיות ודרכי הראיות הביאיים לאמר בחלתי שלם יוניגט וכו', ע"כ. כוונתו להורות שעם הראיות מהשנה על מיליות האל ולחיותו ובלתי היחוו גשם או כה ע, לא יוכלו להוסיף תח כחס בהשגחה והשכר והענוה וביחוד הלכות האמתיות. על כן לא מהס ולא מהמתם ולא נתח כוח בהם, כמו שאומרים לרעה לא מדובכך ולא מעוקך:

יד אמר הכוזרי רואה אני וכו'. הפסיק הכוזרי חוט אריגת כסויו של חבר אשר לא נגמד לומר עד עם צא דברו בצבא האנשכתה לכל פתיחה דברי וכו'. והאומת הכור שיהיה ענין אחר ויפרט חלל לחמתה דברים, כלשון אלל אשטיח אמתו, אלל שרה אשחק, לפירות רש"י, לשמנת שיהיה זו אלל המהדר בכמה מקומות. אמנם אלל דעתי אינו אלל תשלומו של ראשון, כי אחרי תלמו חסרון דופי בטעמה בעלי הדת הסקדקית, ובר מעשה חוקק מופתי עמו. ויפה ווסל בזה לשון אלל לפי רוב השמיטיו. וכל כמה דשטיס איזיט סטי עדיף לקחה הדכריים כפסאן ומשמעוהם המורגל יומר. ועוד אוסיף תח כה הביאור על זה בשער מקומו: רואה אני דברך היהודי טוב מפתחתו. ומתה נדך אגרכך הכוון המטיבי, כי דשדך הולך ואור סוב לוברד עלות פתיחתך, ועל אשר קראתיך נחמתי. ומתה נדך אגרכך הכוון המטיבי, כי דשדך הולך ואור סוב אחרים דבר מראשיתו. ומתה רואה אני שאוסיף לדבר עמך, כי לא רכאיתי ליגש עוד את לבי על אודותך:

מן אמר החבר אבל פתחת דברי היא המופת. ר"ל פדך פטרם לגלי חק על פתח דברי אשר יחסת להכרוון ענה. ומתה דע כך אדוני המלך כי ראש דברי אמת והוא מופת בלתי מוסקף, כי לא כשענוה הפילוסופיות העבריות כי חיות אמתיות הנה. ודמי שפתחתי בו מהולאת בני ישראל מחזירים והנמשך אליי שממנו הסחה הדכריים נענדי, הוא בעצמו מופת חוקק, ויחר עליי, על אמתם על הדעת ועל כל המעשה שם: וח"ל ועוד כי היא הראיה וכו'. כי הדכריים אשר בלו בראשית אמרי.

מן אמר הכוזרי ואיך הוא זה :

יך אמר החבר אם תתן לי רשות להקדים לך הקדמות אבאר לך, כי אני רואה דברי כבדים עליך ונקלים בעיניך :

יך אמר הכוזרי הקדם הקדמותיך ואשמעם :

יך אמר החבר אילו היו אומרים לך כי מלך הודו איש חכם ראוי לרוממו ולתת כבוד לשמו ולספר מעשיו, במה שיגיע אליך מצדק אנשי ארצו ומדותם המובנות, ושמשאם ומותנם באמונה, ההיות חייב בזה להגידו ולהאמינו :

כ אמר הכוזרי ואיך היותי חייב בו ואני מסופק אם צדק אנשי הודו מעצמם ואין

קול יהודה

אוצר נחמד

הוא הראש בעיניו ממש כמו שכתב וסוף וא"ל לזה אדם ראוי ומשפט שזין אחר מלאים עין כלום, וז"ל בדבריו ס"ט ק"ב מזה המאמר וכסף ס"י י"ד ממאמר ס' :

מן ואיך הדבר כלומר בלתי נד יגוה המוסר או הראש בדברים אלה שהתנה בהם :

יך אם תתן לי רשות וכו'. כלומר שיזה לנו לכל מה שיקדם לו, ואל יזהר להביט דבר בעתו ושמע היסוד : כבדים עליך. שמייען עליך לעזרה, ובעבור זה מצו לשלל מני, אחר שאיך מהאזה לשמוע דברי ידעו לך לאמרו וואש כענין שאל' נפש כעשה תבוס ונפש (משלי כ'): יך הרקם הקדמותיך. נתן לו רשות לדבר : ואשמעם. כלני שאמר דברי כבדים עליך אחר כי יאמרו בעצוב לב :

יך במה שיגיע אליך. שיגיע אליך סבור דברים על ידי מגידי אמת : מצדק אנשי ארצו. איך אנשי ארצו לדיקים וישרים : ומדותם המובנות. הים משפטים כשרים שופק על דקתם בלמונה ים להם מדות ישרות וגם נבואים ונחשים בלמונה, שאז הכריב יחזיר כולל המצב אצל מלך מנסיג ישר ומלך לדיק, כמ"ס (משלי כ"ט) מלך כחשמת יעמיד ארץ : והיותי חייב בזה. לשון שאלה האם היית חייב להגידו כי יושר מחייב לשבת ולשלל הטובים כמ"ס לישרים נאום תהלה. וז"ל הרמב"ם בספרי אבות :

כ צדק אנשי הודו. ענינו אנשי המדינה ומנום נוסף לאהבת הנדק והיושר המלמס, ונזכר בדברי חז"ל במשפט

עם יהוה נדקות ה' על פי הראיה שהיא שרש כל המופתים ומקורם, ובלעדיה לא ירכיז אדם את ידו ליתן אדם או מופת, כי כל אחד מהם להכלל דמה בלתי אדם הסכים היותו על אמונה. וכמו שכתב בעל העקרית מאמר ד' פ"ג. ובכן הכי קלי משמעי בדבריו אלה, כי יש בהם להווה כדי להסיב למלך על אחרתו הנכנסה בדבריו כמדובר, ויש בהם לשעבר כשאלתם עם דבריו הקודמים, כי אחרי אחרו על דברת בני האדם מה הם כוללים בעשייתם מרפיון ותוספה, תחס דבריו בלמרו, אבל אני לא דרכי דרכיהם ולא מהשפתי מהשבויהים. כי מראשית כל פרי הקדמתו אשר בלתי אלך לך פקודי כל ישרתי למוסר נגמור על כבוד עסקיך. ויתר על כן כי הכל נעשה יפה בעתו מקודש על פי הראיה אשר לא תהיה שמישה גדולה וראיה כל חושית ולא שללית. ויש לנו כיווא בו מהפסק הדבור אלל החכם הישמעאלי פתבואר שמה, כי מקרה אחד לשניהם בזה כמו מהותו להקדים הדברים היפורסמים אל אשר מראשית שכל מהכיר פרסומם, כמו שכתבאר איש על מקומו :

יך אמר החבר אילו היו אומרים וכו'. הנה עין החבר בעד אשכנז שיקף לבאר מה

שהיה ס' פ"י כי שרשו פתוח בס' ה"א הוא המופת על אמתת כל הדעות וישרון כל המשעים. וישא משלו על זה אשר יבא פתרונו סימן כ"ה. וגם אלו בדרך ביאורו כרחיב נקבי משכחותיו. והנה בלבבו יהשוב להבין ולהורות ע"י המשל הזה כי בהתברר לנו שהאל בדרך הוא משנה את הדברות מטבעם המסודר כמו שפשה במופתו מורים וזמה שמתקן מהשפלות במשמדות ההם המפורסמים אשר על דם עדע ביאורה אליהם והתחברות כבודו בישראל גדול שמו ועיניהם היוצאות בדרך יסתלק בו כל ספק התבולה כי כן אלו מעליהם וכל עוף שהיה פורה על דמוית מחשבת ומגוס מיד שרף. קצומה ועגלה ביה אל להאמין בחדות ובלב פנה הוריה כי כל מה שמתלה בזה מן המעוה בדעות ובמחשבים ראוי לקבלו כמאמר הכוזרי ס' פ"ד. מה שלא יעשה כן לכל פילוסוף הבא מכה פענחו התקוהה ע"ס הדת ההקשית מציא אליה העיון אשר יכנסו בה ספקות רבות על משפטים כל ידעו על פי הקשקש השכלית, וזמן שהכתב ס' י"ב : מלך הודו. זכר הודו היוהה מדינה רחוקה מאלד מלרץ כוזר. כי עם היות שתיקה מלד מורה ה"ה הבדל ציניהם מלד הודו. כי כוזר בלתי השעי, והודו קתה בשעי וקתמי כמפואר בספר נרות יתן לבר' בהרבה בר' היותו שער ראשון פתח חלק המיושב בלך. ולפטר שכתר לשון נאום בדרך המליטה יוכל בו רמז עליו ית' הנמשל בו אשר הודו על ארץ ושמים : במה שיגיע אליך מצדק אנשי ארצו וכו'. ר"ל שיבא האדם והמופת על היות התלך האדם איש חכם ממש שכתבאר לפני ארצו מיוסדים על ארץ נדק ולאמונה : והיותי חייב בזה להגידו וכו'. ר"ל לספר מעשיו על מלך או לשחות להאמרו בלב מנלי נדק. והנמשל בזה ים שיעה לתייב אל הניח לרומם מלך מלבי המלכים הקב"ה מלד מה שיראה מלד הסעע ישרו ולדקו כי כל הנמשלות יתמו יקר לבעליהם הנותן לכל חק הקו :

כ ואיך היותי חייב בו וכו'. הנמשל בזה כי עדיין היה לב אדם נוסף אל הדברים הנכסטים

ואין להם מלך, או צדקם מחמת מלכם, או אם משני הפנים יחד :
כא אמר החבר ואם היו באים אליך שלוחיו בתשורות הודיות אינך מסתפק
 שאינם נמצאים אלא בארץ חודו בארמנות המלכים, בכתב מפורסם
 שהוא מאתו, ועמו רפואות שהן רפואות אותך מחליך, ושומרות עליך בריאותך,
 וכמי המות לשונאיך והגלחמים כך, שאתה יוצא להם בתם ומסית אותם מבלי כלי
 מלחמה, ההיית חייב בזה להיות סר אל משמעתו ואל עבודתו :

אמר

קול יהודה

אוצר נחמד

נמשש דלמכמד : או משני הפנים יחד . ר'ל יט לטס
 מלך הכופש זק וגם בני המדינה יסרים וצדיקים :

בתשורות . מהנות : הודיות . מלך כודו : אינך
 מסתפק . אין כפק לן שלוחן המנות
 אינם נמצאים בכל העולם רק בחצר מלך כודו : בכתב
 מפורסם . שהוא נכסד בחליך ונתחם בעצנת מלך כודו :
 שהן רפואות אותך מחליך . אמשיך לך המלך הכס
 חוקר הכל ובוקר ונגלו לו הסליים אשר ענעד עלול כסס
 משודך , ונכאכחו חוקר פנה אליך בחכמתו הגדולה לסדר לך
 רפואות מעלה לכל גופך להסיר המחלה מקרבך : ושומרות
 עליך בריאותך . געין עליך שלא יפוא עליך שום מדזה
 אשר לא ידעת עדיין : לשונאיך והגלחמים כך . כלומר
 השונאים הלהמטים כך ומשכימים להרגך : שאהה יוצא להם
 בהם . הם נצאים עליך כרכב וכסופים וכעם רך וזאה אין
 אחך אך רק הכס כזה תתק ממנו מלא חגיגן חזוקך השמימה
 והיה לנפק על פני כל המחמה אשר מניחו ימנו שונאיך לפיך
 תלויים בנרך : סר אל משמעתו . תתנה ימנו עסקיך וכל
 הפך לנעוה מן יענה התך לך וימה חוכל לקדם פניו
 לעבדו . והולם כהמשל מזה מתי' י'ט עד כאן הכה הוא ז'ס .
 התך הודו היא האל ית' אשר הוד וסדר לפניו . וכני ישראל
 במצרים ככר ששמו ממנו מגדול הצדק שסיוס להאזינו וההולך
 בדרכיםיו , וסס כדעיון אחי ארזו מפני ססיה ענינם מפורסם
 כנזכר בסמוך . ואזי ישראל כדעיון הכוזרי סמוע שמו אחי
 ארזו . וזכר ז'ס הגישו הפלוחים שסס מתי' וזאהן . והיס
 רבשית ודורס אליהם ס' אליה אנוכיכם שלהני אליכם .
 וסמחנות שגלה לטס , הוא שס הויה' הקדוש המורס על הדוש
 עולמו והסגנה ושני הסנעיים כדך נס , ועס ז'ס הסענה
 על ג'אלום וכמאחר הסנוב לכן חומר להס אחי ס' והולחתי
 אלהס וגו' , וכן יסרס הסמ'ן י'ל כססוקים אלו שסס הויה'
 מיוחד לאכר מלכותו ככל משלה ומנסיג כהסדו כל אחי
 פולס . וכאכר שאל משס שאלס יואמרו לו מש סמו חס ואמר
 אליהם , הכיננו יתכרך כה האמר ס' אליה אנוכיכם וגו' .
 והסכך הספורסס אל החתורס הקדושס כשענייהם רלו ככוד ס'
 מתוך השלס . ודמו ג'ל ללווח , כלאמר והסככס מסכב אליהם
 סוה , ואמרו חו'ל מ'ס ומת'ן סעלוותה כגם סיו עומדיס .
 והסרולותי סס על דרך האמר הככוב ויהי סס שמוע השמע
 וגו' : כהסולס אכר כמתי כמאריס אל אכסי עילוי . כי אחי ס'
 כוסאך . ונס אמרו חו'ל סאילנו כל המומין אשר סיו ככל
 אחס הממונ בני ישראל הנרפאו כשעמד כנזכר סוה . ושאר
 סעין מנזכר :

כא ואם היו באים אליך שלוחיו בתשורות
 הודיות וכו' . הגמשל כזה . נוכלות חכמה
 על מעלה תורה מלח' ה' מן השמים . עד לקחת
 מחננה כלדס הנדרס על מתנת החורה . והלא ס'
 דברו סימן ק"ט כבאמרו ונתנו לו מחננה קרבות וכו' .
 וכן ביאורו שס על ז'ס כבאמרו והמחננה הקרבות
 הסנוחות הס שפני לוחות כשפרס הדברים : אינך
 מסתפק וכו' . רמו כי מעמד הר סיני הנזכר
 כמזמרים גדולים אשר אין אחריהם פקסוקי כל
 כמזמרים גדולים אשר אין אחריהם פקסוקי כל
 חתה הרלוית לדעת וגו' : בכתב מפורסם . כאמרו
 והמכתב מחכב אליהם הוא וגו' : ועמו וכו' . ר'ל
 עס הכתב ההוא וכוהבו כרשמו ככחב אחס רפואות
 שדום רפואות וכו' , ושומרות וכו' , וסמי מות
 וכו' . ראה והסלל חליך סדרו קייס מפורסם . כאמרו
 משפסיס ככוב לאמר . ח' , ועבדה סת' ח' אליהסס
 וכרך חס להמך וחס מיימד וססיוכיו מהלה מקרבך .
 כ' לא סחיה מסכלה ועקרה כבארך חס מסכר ימדך
 חמלס . ג' , חס חיימתי סאלה לפיך והמסוי חס כל
 העס חסו כחוב כהס וגו' ובלחתי חס הכרעה וגו' ,
 ססס דרפסומו חוקך מחליך . וכנגד ח' יהיה מסכלה וגו' אמר
 סאלה וגו' אמר וכמי מוח לשונאיך וכו' : וכנגד חס חיימתי

כן